

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DOPADY SVĚTOVÉ FINANČNÍ KRIZE NA ČESKOU
REPUBLIKU**

Autor práce: Lukáš Čaloud

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: doc. PhDr. Valeš Lukáš Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Lukáši Valešovi Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ČALOUDEK, L. *Dopady světové finanční krize na Českou republiku: Bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012, 71 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Valeš Lukáš Ph.D.

Klíčová slova: měnová krize, burzovní krize, finanční krize, systematická krize, finanční systém, burza, finance, média.

Tato bakalářská práce je o současné doznívající finanční krizi. O příčinách finanční krize a jejích dopadech na Českou republiku. V této bakalářské práci jsou v první části rozebrány krize 20. století a jejich hlavní znaky. Následně se zabývá vznikem finanční krize v historickém kontextu. Jaké byly hlavní znaky a příčiny. V závěru práce je prezentace krizí v médiích, aktuální situace v Evropě, situace postižených států a predikce krize do budoucnosti. Tato práce je zpracována z historického hlediska až po dnešek, protože se domnívám, že lze spatřovat společné znaky finančních krizí a z jejich minulých řešení se můžeme poučit.

ABSTRACT

ČALOUDEK, L. *The Impact of World Financial Crisis in Czech Republic: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2012. 71 p. Supervisor: doc. PhDr. Valeš Lukáš Ph.D.

Key words: Currency crisis, stock market crisis, financial crisis, systematic crisis, the financial system, exchange, finance, media.

This bachelor thesis is about current fading financial crisis. It is about the causes of the financial crisis and its impact on Czech Republic. In the first part of this thesis are discussed financial crisis in 20th century and their main characters. Then it deals with the financial crisis in historical context. What were the main features and the reasons. The conclusion is the presentation of the crisis in the media, the current situation in Europe, the situation of affective states and the prediction of crises in the future. This thesis is worked from historical perspective to today, because I think that we can see common features of financial crises and we can hindsight.

OBSAH

ABSTRAKT	4
ABSTRACT.....	5
OBSAH.....	6
ÚVOD.....	8
1. CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
1.1. Metodika zpracování údajů.....	10
2. EKONOMICKÉ KRIZE 20. STOLETÍ.....	11
2.1. Důsledky krachu na newyorské burze.....	13
3. POJEM KRIZE, ROZDĚLENÍ KRIZE, HLAVNÍ ZNAKY EKONOMICKÉ KRIZE	15
3.1. Pojem krize a její historie.....	15
3.2. Dělení finanční krize.....	15
3.2.1. Měnová krize	16
3.2.2. Bankovní krize.....	16
3.2.3. Dluhová krize.....	17
3.2.4. Systematická finanční krize	17
3.3. Hlavní znaky ekonomických krizí	18
4. MEDIÁLNÍ OBRAZ EKONOMICKÝCH KRIZÍ.....	19
4.1. Prezentace ekonomické krize v médiích.....	23
5. PŘÍČINY VZNIKU FINANČNÍ KRIZE V HISTORICKÉM KONTEXTU.....	26
5.1. Historický vývoj finančního systému	26
5.1.1. Historie finančních krizí.....	26
5.1.2. Asijská krize.....	30
5.1.3. Japonská krize 90. let.....	32
5.2. Zhodnocení příčin krizí.....	33
6. DOPADY SVĚTOVÉ FINANČNÍ KRIZE NA ČESKOU REPUBLIKU	35
6.1. Dopady světové finanční krize na průmyslovou produkci v České republice	35
6.2. Vývoj HDP.....	36
6.3. Inflace v České republice.....	38

6.4.	Nezaměstnanost České republiky	42
6.5.	Zahraniční obchod České Republiky	45
6.6.	Daňová reforma	47
6.7.	Státní rozpočet	49
7.	AKTUÁLNÍ SITUACE V EVROPĚ.....	52
7.1.	Situace krizí zasažených států v Eurozóně.....	53
7.2.	Řecká krize.....	54
8.	FINANČNÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE OVLIVNĚNÁ SVĚTOVOU KRIZÍ	58
8.1.	Poskytování úvěrů v České republice	58
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM TABULEK	67
	SEZNAM GRAFŮ.....	67
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	67
	SEZNAM ZKRATEK	68

ÚVOD

Téma bakalářské práce Dopady světové finanční krize na Českou republiku jsem si zvolil z důvodu stálé aktuálnosti tohoto tématu.

Každým dnem k nám neustále proudí informace o výši zasažení okolních evropských států finanční krizí, která se dotýká každého z nás.

Vzhledem k nárůstu dopadů světové finanční krize, kterých po celém světě přibývá, budu pracovat sice se současnou odbornou literaturou, ovšem i s takovou, která zachycuje průběhy finančních krizí i ve 20. století.

Hlavní metodou bude metoda komparativní, kde bych chtěl porovnat, zda krize, které ovlivňují celý svět, mají společné atributy nebo naopak v čem se liší.

I přes to, že krize nebyla přímo vyvolána v České republice, celosvětová provázanost ekonomik a do značné míry globalizovaný svět mohou za to, že původně americká krize je patrná v celém světě a Českou republiku z toho nevyjímaje.

Velmi zajímavé na celé práci bylo zabývat se touto problematikou v době, kdy každodenní vývoj přinášel nové informace a opatření, jak bude naše republika krizi čelit. Dnes se nacházíme v době reform a škrťů, které Česká republika pro další bezproblémové fungování jistě potřebuje, již je však patrný lehce pozitivní náznak konce. Doufejme, že to co očekáváme a poslední výsledky naznačují, není pouze prostřední vrchol „W“.

V průběhu zpracování docházelo k aktualizaci a změnám většiny údajů souvisejících s konkrétními dopady krize. Ze sdělovacích prostředků každodenně proudily nové informace a prognózy předních světových a českých ekonomů týkajících se dopadů krize. Ne vždy se však jejich tvrzení ukázala jako správná. Tak jak se jednotlivé názory postupně měnily, měnila se i politická situace v České republice. Nejzajímavějším obdobím z tohoto hlediska byla polovina roku 2008 a předsednictví ČR v Evropské unii. V té době se naplno začaly projevovat dopady krize a také nestabilita české politické scény. Dle mého názoru za nestabilní situaci částečně také můžou čeští politici, kteří nebyli schopni v době krize konstruktivně jednat.

Bakalářská práce by měla alespoň částečně objasnit příčiny této krize, zároveň také popsat důsledky a formulovat opatření, díky kterým by do budoucna bylo možné čelit příštím hospodářským krizím.

1. CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bakalářská práce má za cíle zmapovat příčiny vzniku finanční krize v historickém kontextu, porovnat krize z minulého století s finanční krizí, která prošla před nedávnem Českou republikou a jejíž následky jsou i dnes pociťovány ve všech odvětvích našeho života. Na konci mé práce bude cílem porovnat dopady krizí ve 20. a 21. století. Porovnat události, které jim předcházeli, řešení vlád zasažených krizí, politologické aspekty celé věci a nakonec i dopad na obyvatele, veškeré důsledky, které tyto ekonomické aspekty s sebou nesou.

V první kapitole své práce bych se rád věnoval velké finanční krizi ve 30. letech 20. století. Jaké události předcházely tak významnému Černému pátku, jakým způsobem se vlády jednotlivých zemí snažily se vzniklou situací vypořádat - jaké byly jejich prvotní názory na řešení, jaká opatření byla zvolena za efektivní a jak nakonec jejich aplikace dopadla v praxi.

Rozebrání možných jiných řešení, která by lépe vyhovovala a efektivněji působila na celý svět. Politologická hlediska z dob této krize ve srovnání s dnešními názory a posléze se věnovat důsledkům v globálním měřítku na střední Evropu a poté na Československo.

V další kapitole se zaměřím na mediální obraz ekonomických krizí. Na vývoj tohoto mediálního obrazu, jak byly zprávy o krizích veřejnosti v minulosti podávány ve srovnání se současným stavem. Zda informace byly v minulosti tak pesimistické či právě spíše naopak.

V další kapitole se budu věnovat příčinám vzniku krizí v historickém kontextu, jaký svět byl před nimi a po nich. Změny vlád, rozpady státních zřízení, vznik nových. Co přesně dává prostor pro vznik krize, zda jsou znaky podobné, či nikoliv.

V předposlední kapitole se úzce zaměřím na český finanční sektor a novodobou krizi, která ho velmi zasáhla a ovlivnila. Jaké byly prvotní reakce v naší republice, které sektory pocítily tento vliv jako první a které nejvíce, která řešení byla použita pro zlepšení jako první.

V poslední kapitole zdůvodním veškeré příčiny, předpokládaná řešení a opatření, která porovnáám v průběhu času. Z jejich komparace bych rád dostal výsledky, jaké je nejoptimálnější a nejefektivnější řešení s ekonomickou krizí jako

takovou a v úplném závěru opět úzce zaměřenou aplikací poznatku na Českou republiku.

1.1. Metodika zpracování údajů

Prvotním krokem k tvorbě vlastního textu je četba veškeré dostupné a předem stanovené četby, konzultace problematiky osobně s ekonomy a politology zabývajícími se touto problematikou. Z mého hlediska je neoddiskutovatelné politologické hledisko na věc, protože nejen finanční svět a čísla, ale hlavně politické strategie a společná spolupráce, či naopak nespolečná spolupráce, mohou velmi ovlivnit hledisko a časové období finanční krize. Četba odborné literatury je stanovena přesně dle osnovy v projektu bakalářské práce, tak aby výsledky a celistvost práce byla co nejefektivnější.

Cílem je všechny stěžejní myšlenky z odborných materiálů zaznamenat citací, jestliže jsou svým obsahem jinak nepopsatelné, stěžejní a nepostradatelné.

Nejprve budou myšlenky zaznamenávány bez hlubšího smyslu, teprve po přečtení odborné literatury bude probíhat zpřesňování získaných informací s ekonomy, politology a případně i internetovými stránkami, které ještě vybrousí názory a obohatí tak mou práci o další zajímavé názory a náhledy.

Vše je stanoveno tak, aby ve výsledku práce bylo jasně zřetelné, jaké jsou hlavní příčiny vzniku těchto krizí, jaké dopady mohou být nejkritičtější pro celý svět, ale hlavně na Českou republiku. Jaká opatření by měla být pro narovnání krize nejrychlejší a v důsledcích co nejlepší.

2. EKONOMICKÉ KRIZE 20. STOLETÍ

Různé ekonomické krize nás doprovázejí již po několik staletí. Jednou z nejznámějších a nejvýznamnějších ekonomických krizí 20. století byla tzv. Velká hospodářská krize z roku 1929, známá také pod názvem „Černý pátek“, jejíž kolébkou byly Spojené státy americké. Došlo k velkému propadu akcií na americké burze a následnému kolapsu.

Co bylo příčinou vzniku této hospodářské krize? Ekonomika USA byla na vzestupu. Po první světové válce byly evropské země silně zadluženy u USA, které v té době byly nejsilnější průmyslovou a finanční mocností. Ekonomika USA postupně rostla a to hlavně proto, že je válka tolik nezasáhla. Lidé v této době začali nakupovat věci, které před válkou byly nedostatkové – např. auto, lux... Zásoby podniků byly obrovské, zboží bylo pro většinu lidí dostupné a trh se přesytil. Až do roku 1929 hodnota akcií stále rostla. Jen mezi lety 1927-1929 se celkové jmění investičních společností až zdesetinásobilo.

V této době byly však v americkém hospodářství přítomny ještě další faktory:

- Provázanost investičního a komerčního bankovníctví.
- Zlatý měnový standard.

Významnou roli v americkém finančním systému hrály banky, které fungovaly jako „shromaždiště“ vkladů, které dále investovaly ve velké míře do akciového trhu. Přitom však nebyla dána jasná a závazná pravidla, která by zajišťovala tvorbu rezerv na případné kurzové ztráty cenných papírů. To byla potenciálně velmi nebezpečná situace. Dokud ceny akcií rostly, nebezpečí se nijak neprojevovalo. Banky dosahovaly na akciovém trhu snadných zisků a poskytovaly laciné úvěry. Bohužel se příliš nestaraly o to, zda jsou dlužníci vůbec schopni tyto úvěry splácet. Ve velkém půjčovaly např. farmářům za zástavu jejich budov a pozemků. Nijak je ale nezajímalo to, že by třeba ceny budov a pozemků mohly spadnout na zlomek původní hodnoty. Banky také půjčily celkem 9 miliard dolarů akciovým spekulantům, rovněž bez starosti o to, jaká je jejich platební schopnost.

3. září 1929 došlo v růstu hodnot akcií k dosažení maxima a byl vytvořen nový rekord Dow Jonesova Indexu. V tom samém roce ale začalo docházet k postupnému poklesu výroby a růstu nezaměstnanosti.¹

Ale již 4. září začaly ceny akcií zvolna klesat. Mnozí finanční analytici varovali před pádem akcií, tvrdili, že akcie jsou silně nadhodnoceny, ale nikdo tato varování neposlouchal. A protože tento pokles byl trvalého rázu, investoři začali své akcie hromadně prodávat, což přispělo k jejich ještě rychlejšímu propadu. Tento vývoj akcií vyvolal mezi akcionáři paniku a ti se pak pokoušeli prodávat své akcie za každou cenu. Toto pokračovalo až do čtvrtka 24. října 1929, ten den se během zhruba 30 minut prodalo kolem 1,6 milionu akcií. Celková finanční ztráta se jen za tento den vyšplhala až k neuvěřitelným 11,25 milionům dolarů. Z tohoto důvodu byla nucena Newyorská burza oznámit 25. 10. 1929 krach. Nejtemnějším dnem v historii burzy se ale stalo úterý 29. 10. 1929. Tento den klesl index o celých třináct procentních bodů. Celkovou finanční ztrátu experti odhadují na 15 miliard dolarů.

Hrozivé následky měl krach i pro mnohé banky, které velké množství peněz od vkladatelů investovaly do akcií a netvořily žádné rezervy pro případný pokles kurzů cenných papírů. Vzhledem k tomu, že vykazovaly velké zisky, poskytovaly levné úvěry a nestaraly se o to, čím jim dlužníci ručí. Velkým problémem se později také ukázalo to, že banky půjčily značné jmění akciovým spekulantům. Následkem krachu na newyorské burze byly krachy dalších amerických burz, které převzaly obchodování. Krachovaly podniky, rostla nezaměstnanost a produkce klesala. Do roku 1933 vzrostla nezaměstnanost až na 25 procent. USA trvalo celé čtyři roky, než se jim podařilo vybudovat strategii na zlepšení hospodářské situace. V letech 1933–1937 během vlády prezidenta Roosevelta byl zaveden nový hospodářský program New Deal. Byl to soubor opatření a ekonomických i sociálních reforem zavedených v USA s cílem podpořit, ozdravit a zreformovat ekonomiku USA během velké hospodářské krize.²

---

¹Velká hospodářská krize v USA 1929[online]. 2012, poslední revize 3.4.2012, dostupné na cs.wikipedia.org/wiki/Velká_hospodářská_krize

²Krach na newyorské burze 1929 [online]. 2012, poslední revize 18.2.2012, dostupné na cs.wikipedia.org/wiki/Krach_na_newyorské_burze

2.1. Důsledky krachu na newyorské burze

Německo

Krise pro Němce začala již v roce 1928. Až dosud země prosperovala a to hlavně díky tomu, že byla dotována právě velkými americkými půjčkami. Jenomže po krachu na newyorské burze USA skončilo s těmito půjčkami a Německo se stalo první zemí Evropy, kam krize dorazila. Prudce stoupala nezaměstnanost a v roce 1932 dosáhla až 45 procent. Hitler zavedl hospodářský program, který v zásadě vyšel ze stejných principů jako New Deal. Oba tyto projekty stály na principu státních zakázek a vybudování centrální banky, ale Hitlerův program směřoval hlavně k vojenským zakázkám. Hitlerův projekt měl téměř okamžité výsledky, ale nevýhodou bylo, že myšlenky směřující k absolutní moci státu, které obsahoval, vyžadovaly další a další zásahy a posilování zbrojení.

Polsko

Polsko bylo krizí silně zasaženo, podobně, jako tomu bylo v Německu. Nejhorší situace nastala v roce 1934, kdy míra nezaměstnanosti dosáhla 43,5 procent. Navíc mnoho lidí pracovalo jen na částečný úvazek (třeba jen pár dní v měsíci), takže ve skutečnosti bylo nezaměstnaných mnohem více. Lidé byli nuceni rozprodávat svůj majetek, žili v otřesných podmínkách. Docházelo k mnoha úmrtím i malých dětí. Ty, které přežily, byly často postiženy křivicí v důsledku nedostatku vitaminů.

Velká Británie

Velkou Británii krize nezasáhla zdaleka tolik, co jiné evropské státy. Došlo sice k poklesu měny, ale průmysl i nadále fungoval a vyvážel např. do kolonií. Nejvíce zasažena byla Severní Anglie a Skotsko, kde byla až čtvrtina obyvatel na podpoře. V roce 1933 se ale Londýn a jižní části začaly ekonomicky zvedat a „táhly“ tak zbytek země.

Francie

Na Francii dolehla krize až koncem roku 1931 a to hlavně díky tomu, že nebyla tolik závislá na anglosaských trzích.

Československo

Také Československo světová krize těžce postihla. Prudce klesla průmyslová výroba, v roce 1933 až na 60 procent proti roku 1929. Docházelo k hromadným krachům drobných podnikatelů. Nezaměstnanost se rok od roku zvyšovala, až v roce 1934 dosáhla více než 17 procent. Důsledkem této krize byla špatná ekonomická situace střední třídy a velmi špatná situace u spodní ekonomické vrstvy.

Krize se pochopitelně projevila také v zemědělství, kde prudce poklesly ceny zemědělských produktů. Dále se projevila také v zahraničním obchodě. Bylo nutné uzavřít několik mezinárodních kartelových dohod.

Protože došlo ke zhroucení hospodářství velké většiny zemí, kromě SSSR, rozšířil se mezi lidmi názor, že kapitalismus je u konce a že krizi vlastně přivodil demokratický systém. Toho využili fašisté a komunisté, kteří slibovali pád demokracie a nastolení pevných systémů. Všeobecně je velká hospodářská krize považována za jednu z hlavních příčin druhé světové války.

3. POJEM KRIZE, ROZDĚLENÍ KRIZE, HLAVNÍ ZNAKY EKONOMICKÉ KRIZE

3.1. Pojem krize a její historie

Co je vlastně krize? V dostupné literatuře téměř nenajdeme shodné vysvětlení nebo formulaci pojmu finanční krize.

Definice

Encyklopedie Universum uvádí: „*krize: ekonomicky dlouhodobé oslabení konjunktury (např. světová hospodářská krize), obvykle používáno jako synonymum deprese. Průvodními jevy krize jsou vysoká nezaměstnanost, pokles výroby, četné konkurzy, otřesy úvěrového trhu a deflace. Krize postihuje jednotlivé hospodářské odvětví (např. agrární krize) národního hospodářství a v důsledku mezinárodního obchodu propojení i světového hospodářství.*“³

Tato definice říká, že krize postihuje v zásadě jedno hospodářské odvětví a podle míry závislosti ekonomiky určitého státu ovlivňuje i celkový výsledek hospodaření státu. Zároveň díky vysoké úrovni globalizace ve světě se postupně krize rozšiřuje i za hranice území, kde vznikla. Krize vede ke vzniku doprovodných jevů, jako je recese ekonomiky (čistě technicky dané jako období nejméně dvou čtvrtletních poklesů HDP za sebou), nezaměstnanosti, deflaci.

3.2. Dělení finanční krize

U definování pojmu finanční krize je důležité si uvědomit, že vzniklé problémy se nenacházejí v reálné ekonomice. Finanční krizi lze následně rozdělit na jednotlivé krize, neboli specifické poruchy finančního systému, mezi které patří:⁴

- měnová krize;
- bankovní krize;
- dluhová krize;
- systematická finanční krize.

---

³*Všeobecná encyklopedie Universum. 5. svazek, s. 200, 1.vyd.: Odeon, 3135 s., Praha: 2002, ISBN 80-207-1113-9*

⁴DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 stran. s. 169. ISBN 978-80-7400-075-1.

Při vypuknutí a v průběhu finanční krize se tyto jednotlivé krize prolínají, takže je většinou nemožné jednoznačné a přesné určení finanční krize.⁵

3.2.1. Měnová krize

Pojem měnová neboli devizová krize se dá definovat jako stav, kdy dochází k prudkému a neočekávanému oslabení domácí měny. Znamená spekulativní útok na danou měnu, která následně musí – po většinou marném boji centrální banky – opustit fixní režim a dochází k její devalvacii. Následně dochází k tomu, že se investoři uchylují k zahraničním, stabilnějším měnám. K samotnému vzniku měnové krize bez doprovodu bankovní nebo dluhové krize většinou nedochází. Za příklad čistě měnové krize lze považovat například rozpad evropského měnového systému v letech 1992-1993.⁶

3.2.2. Bankovní krize

Podle MMF je bankovní krizi označován potenciální nebo i skutečný *run*⁷ na bankovní instituce v důsledku obavy z neschopnosti bank splácet své závazky. Např. podle definice Bankovního a finančního slovníku (1993) je pod pojmem bankovní krize uvedeno: „...*situace v bankovním systému charakteristická nedostatečnou likviditou většího počtu bank. Tato situace může vést i k hromadnému úpadku většího počtu bank...*“. Obdobným způsobem je definován tento pojem ve Slovníku bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálových trhů (1998), kde autoři uvádějí, že bankovní krize je: „*situace na bankovním trhu, kdy se podstatná část subjektů dostává do problémů s likviditou...*“.

Za bankovní krizi lze považovat i situaci, kdy postiženým bankám je poskytnuta pomoc centrální banky a nemusí tak dojít k jejich úpadku. Jako příklad můžeme uvést hlavně krize v rozvojových zemích, které jsou spojené se ztrátou důvěry dlužníků, jako v 80. a 90. letech krize v Argentině, Mexiku, Venezuele nebo Turecku. Dalším příkladem může být bankovní krize probíhající v 80. letech v USA, která je známá také pod názvem „savings and loan“ krize, nebo krize probíhající v 90. letech ve Španělsku a severovýchodních zemích.

---

⁵MUSÍLEK, Petr. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech*. Praha, 2004. [online]. [cit. 2011-01-10]. Dostupné na <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf>

⁶DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. Beck, 2008. 343 stran. s. 169-170. ISBN 978-80-7400-075-1.

⁷*Run na banku je hromadné vybírání vkladů věřiteli, kteří se obávají budoucí insolvence banky. Paradoxně svých chováním jen urychlí krizi banky a mohou být hlavní příčinou jejího bankrotu.*

Bankovní krize se také neobjevují osamoceně, ale mohou mít návaznost na již zmíněnou krizi měnovou (pokud jsou jednotlivé domácí banky v pozici dlužníků v zahraničí) nebo společně s krizí dluhovou (když samotní dlužníci nejsou schopni splácet své půjčky a úvěry).

3.2.3. Dluhová krize

Dluhovou neboli úvěrovou krizi můžeme dále ještě rozdělit na dva typy:

- interní dluhová krize;
- externí dluhová krize.

Při interní dluhové krizi dochází k vnitřnímu zadlužení ekonomiky, tj. platební neschopnost podniku a nárůst objemu úvěrů, což vede k zamrznutí úvěrového trhu. Za vnitřní dluhovou krizi můžeme považovat vývoj ekonomiky Japonska na počátku 90. let nebo také nedávnou dluhovou krizi v Řecku.⁸

Externí dluhová krize je rozšířenější a vzniká v případě neschopnosti dané země splácet zahraniční dluh. Pro příklad můžeme uvést krizi v Mexiku v roce 1982, krizi v Rusku v roce 1998 nebo Argentině v roce 2001. Tento problém je obvykle řešen nemalými půjčkami od MMF nebo od Světové banky. Řadíme sem i případy, kdy jednotlivé zahraniční dluhy nejsou schopny splácet ani soukromé firmy a banky.

3.2.4. Systematická finanční krize

Samotný vznik výše uvedených tří druhů krizí je ojedinělý a obvykle tyto krize probíhají jako jevy propojené a prolínající se. Systematická finanční krize je těmto druhům nadřazená a spojuje je do jednoho celku, proto je nutné si tento pojem definovat.

Mishkin tento pojem definuje jako „systematic financial crisis“, Krugman jako „general financial crisis“ a Dvořák jako systematickou finanční krizi.⁹

MMF tuto krizi definuje jako: „... *potenciálně závažné narušení finančního trhu tím, že ohrožuje schopnost trhů fungovat efektivně, což může mít velký negativní vliv na reálnou ekonomiku...*“.¹⁰

---

⁸DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 stran. s. 170-172. ISBN 978-80-7400-075-1.

⁹DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 stran. s. 209-210. ISBN 978-80-7400-075-1.

Systematická finanční krize tedy není novým pojmem, ale je výše zmíněným třem druhům nadřazená. Právě finanční krize v USA vykazuje charakteristické znaky pro systematickou finanční krizi, která právě z krize dluhové přerostla v krizi bankovní a měnovou.

3.3. Hlavní znaky ekonomických krizí

Ekonomické krize jsou ve světě docela častým a opakujícím se jevem. Z historie známe několik případů ekonomických krizí s různou intenzitou, délkou a velikostí oblasti, které se dotkly.

Ekonomické a hospodářské krize mají několik shodných znaků:

- Krize je obvyklý a opakující se jev.
- Po dosažení vrcholu nastává cenový pád.
- Dochází ke krachům podniků a bank.
- Současně roste nezaměstnanost.
- Mění se rozložení moci mezi jednotlivými světovými mocnostmi.
- Hlavní příčinou bývají finanční spekulace.
- Vznikají válečné konflikty – v návaznosti na novou světovou ekonomickou situaci.

Samozřejmě ne všechny výše popsané znaky se vždy projeví. V současné době nikdo nedokáže říci, zda právě probíhající krize povede k válečnému konfliktu. Pravděpodobně každý by byl radši, kdyby k tomu nedošlo. Výjimku tvoří snad pouze zbrojařské firmy. Nelze to ale vyloučit. Uvedené příklady ekonomických a hospodářských krizí nám mohou pomoci zamyslet se nad příčinami vzniku těchto krizí a také se zamyslet nad důsledky, které tyto krize mají nejen pro nás, ale pro celý svět. Dá se říci, že krize byly a jsou. Bohužel také budou, a to do té doby, než začneme myslet jinak, než materiálně.

---

¹⁰INTERNATIONAL MONETARY FUND. Financial Crises: Causes and Indicators. World Economic Outlook, 1998. s. 75. *imf.org* [online]. [cit. 2011-01-11]. Dostupné na WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo0598/pdf/0598ch4.pdf>>

4. MEDIÁLNÍ OBRAZ EKONOMICKÝCH KRIZÍ

Na obrazu našeho světa a na jeho vypořádání se velmi významnou měrou podílejí novodobé komunikační technologie. Svět médií velmi zásadně vstoupil do našeho života a chtě nechtě nás určitou měrou ovlivňuje.¹¹

Slovo médium pochází z latiny a znamená prostředek, zprostředkující činitel, tj. někdo nebo něco, co zprostředkovává, např. nějakou informaci nebo sdělení. Médium má ale mnoho významů, někdy se jím myslí technologie, které se podílí na příjmu informací a přenosu sdělení, jindy si pod pojmem média můžeme představit i lidské jedince, kteří vyrábí mediální obsahy.

Historie vzniku, rozvoje a působení médií se datuje od počátku 20. let minulého století. Tehdy se média stala neoddělitelnou součástí života všech mocností a již v té době bylo jisté, že média vládnu takovou mocí, že jsou schopna velmi silně manipulovat se širokou veřejností.

Do 60. let minulého století byl vliv médií potlačen, mimo jiné také díky poznání lidí, kteří si uvědomovali svoji pozici a postavení ve společnosti a současně se stávali odolnějšími vůči různým mediálním sdělením. Média tak disponovala pouze selektivním vlivem, který se projevoval jednak v přijímání sdělení, ale také v reakcích jedince na ně samotná. V této době byly pro člověka mnohem důležitější názory lidí v jeho okolí a médiím nedával takovou váhu. V 70. letech ale došlo k velkému průlomů ve vnímání médií společností. Média začala být velmi mocná, ale jejich působení ovlivňoval spíš názor společnosti než názor jednotlivce.¹²

Z toho, jak se medializace vyvíjela, můžeme usuzovat, že v dnešní moderní společnosti představuje velmi podstatný zdroj poznatků a prožitků, které jsou úmyslně směřovány na co největší okruh příjemců. Média jsou novým fenoménem, který vstupuje nejen do společnosti samé, ale především významným způsobem zasahuje do našeho každodenního života.

Médium tedy umožňuje komunikaci mezi tím, kdo informaci vysílá a tím, kdo ji přijímá. Současně s tím nám média nabízejí neustále se opakující interpretace našeho života, informují nás o různých hodnotách, názorech a postojích. Je jasné, že

---

¹¹BYSTRICKÝ, J., *Média, komunikace a kultura*: Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 94 s., ISBN 978-80-7380-117-5

¹²KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií*: Praha: Portál, 2010, 312 s., ISBN 978-80-7367-698-8

média mají také vliv na chování jednotlivce, ale i celé společnosti, na životní styl jednotlivce a velmi významně působí i na jeho rozhodování.

V současném světě vyžaduje postavení médií využívání stále nových přístupů a vyjádření, kterými by se dalo vystihnout přesně to, co se v dané době děje a jaké změny média způsobují.¹³ Pokud komunikace zprostředkovávaná médii směřuje od jednoho zdroje k širokému publiku, skládajícího se z velkého počtu lidí, tzv. mase, jsou tyto prostředky, které komunikaci umožňují, označovány výrazem „masová média.“ Dominujícím prvkem je fakt, že nepodporují vysílání a přijímání sdělení na obou stranách, ale tak, že jednoho účastníka komunikace staví do role vysílatele a druhý účastník komunikace je pak staven do role příjemce. V tomto případě hovoříme o velké skupině lidí, která se většinou nezná, často v ní neexistují žádné sociální vazby a tvoří tedy pouze tzv. masu. Masová média se nejčastěji vyjadřují řečí, ale ke svému sdělení mohou používat i jiné kódy komunikace, například hudební či obrazové.

Prostředky masové komunikace lze rozdělit do několika základních skupin:

- Rozhlas.
- Internet.
- Televize.
- Tisk – tím rozumíme noviny a časopisy.

Mezi hlavní a nejdůležitější poslání médií patří tyto funkce:

- Informativní – poskytování informací o událostech, podmínkách života, o rozdělení moci, uspořádání mocenských vztahů, ale také o kvalitě přizpůsobení se určitým změnám v pokroku.
- Manipulativní – snaha o získávání co nejširšího počtu obyvatel pro společensky významné cíle politické, ekonomické nebo ekologické.
- Socializační – tím rozumíme snahu o vysvětlení a komentování určitého významu některých událostí, společenských vztahů, norem apod.
- Zábavná – nabídka pobavení, rozptýlení, napětí...

---

¹³BYSTRICKÝ, J., *Média, komunikace a kultura*: Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 94 s., ISBN 978-80-7380-117-5

- Kontinuita – záměr a snaha médií o podporu určitých kulturních vzorců.

Masmédia sledují určitou prioritní funkci, jejíž hlavní smysl je v udržení sledovanosti široké veřejnosti. O masmédiích mluvíme jako o samostatném systému, který je řízen jistými pravidly, a díky kterým je široké veřejnosti prezentován určitý názor. Masmédia představují významné průmyslové odvětví, jehož činnost je podmíněna řadou faktorů. Masmédia nemohou stát mimo společnost a její kulturu ale musí být její součástí, kterou je ovlivňována a kterou sama ovlivňují. Samotná masmédia se velmi podstatným způsobem podílejí na formování nejrůznějších projevů ekonomické, politické i kulturní situace dané společnosti, svým sdělením jsou schopna proniknout k velkému počtu lidí. Celý mediální průmysl má své charakteristické rysy ekonomické, politické i kulturní.

O komunikaci určované a vytvářené masovými médii mluvíme jako o tzv. mediální komunikaci. Obsahem svých produktů a způsobem jejich podání dosahují média ve společnosti určitých účinků. Například velmi pravděpodobně mohou zvyšovat zájem a pozornost společnosti o nějaké téma a tím posilovat jeho důležitost ve veřejném hodnocení. Je dokonce téměř jisté, že právě to je jedním z mechanismů, kterým mohou média působit na politické elity a ty zase naopak prostřednictvím médií působí na veřejnost a na sebe navzájem.¹⁴

S tím souvisí i další předpokládaný účinek, a to je tzv. nastolování témat. K tomu dochází tak, že média si z velkého množství událostí vybírají jen některé a ty, o kterých se nezmiňují, zůstávají na okraji zájmu nebo do něj vůbec nevstoupí. Ten samý účinek může být vyvolán také tím, jak jsou zprávy v médiích uspořádány, protože na první stránku novin a také na první místa v televizních zpravodajstvích se soustředí nejvíce pozornosti.

Média mohou také velmi významným způsobem podporovat vybrané domněnky a úsudky, a tím potvrzují v publiku názor, že tato hodnocení jsou pravdivá. V některých případech jsou média schopna přímo ovlivnit průběh a obsah událostí. Vědí – li účastníci schůze (například poslanecké sněmovny), že jejich vystoupení je zaznamenáváno televizí, přizpůsobí své chování a volbu témat tak, aby u diváků (voličů) vzbudili příznivou reakci. V nepřítomnosti médií by ale pravděpodobně většina z nich volila úplně jiná témata a jinak by se i chovala.

---

¹⁴KOHOUTEK, R., *Sociální psychologie*: Brno: Institut mezioborových studií, 2004, 215 s.

Můžeme se ptát, zda při opakovaném smyslově a emocionálně silném zážitku dochází či nedochází k oslabení schopnosti publika přijímat takové sdělení ve stejné intenzitě. Další možný účinek vyplývá z toho, že média nikdy nebyla a nejsou schopna zachytit veškerou složitost zobrazované reality, a to i přes veškerý technologický pokrok. Zjednodušují ji. Komentář popisující nějaký zločin jen těžko může vystihnout hloubku (nebo naopak mělkost) motivů, které k tomu pachatele vedly.

Masmédia ale nejsou pouhými prostředky, které by měly uspokojit určitou komunikační potřebu vládnoucí strany v daném státě, můžeme se ale ztotožnit s názorem, že současně podávají podle předem určených pravidel i svědectví o světě, přesvědčují o výhodnosti či správnosti určitého chování, o platnosti určitých hodnot a norem v daném společenském uspořádání. Náplní médií ale není pouze poučovat a vzdělávat, ale plní také roli bavičů. Všechna média patří mezi společenské instituce, které ve velké míře zajišťují komunikaci ve veřejné sféře a díky této činnosti přispívají k všeobecnému názoru o významu, hodnotách a výkladu současného světa. Tím mediální komunikace zajišťuje přenos sdělení z jednoho místa na mnoho míst po celém světě, ale současně je možné ji chápat jako zdroj, který je poplatný danému režimu.

Z toho je jasné, že masmédia tvoří velmi důležitou a nedílnou součást naší společnosti, na kterou svojí manipulativní mocí ve velké míře působí. S tímto tvrzením se ztotožňují mnohé výzkumy, ale také se tento závěr projevuje na chování, názoru a jednání některých politiků, ekonomů a státníků. Jen velmi malá část společnosti je schopna si uvědomit, jakou měrou nás média ovlivňují a jakou manipulativní schopnost ve skutečnosti mají, protože ta nám nemusí vždy sdělovat jen zkreslené, lživé a neúplné informace nebo naopak předávat veřejnosti informace přesné a pravdivé. Média nás do určité míry učí vnímat realitu kolem nás, mají schopnost působit a ovlivňovat naše mínění ve smyslu vytváření obrazu o světě a dění kolem nás.

Otázkou zůstává, do jaké míry jsou masmédia nástrojem ve službách společenských skupin, do jaké míry mají vliv na myšlení a chování jedinců?

Jak jsem již uvedl v průběhu své práce, média se svou nezanedbatelnou mocí často podílela a podílí na uspořádání společenského, ekonomického, politického i kulturního života dané společnosti. Můžeme o nich mluvit jako o společenských

institucích, které značnou měrou zprostředkovávají zajišťování komunikace a tímto vlivem mohou přispívat k rozdílným výkladům událostí současného světa.

Hlavním posláním médií je tedy předávat sdělení o světě, ve kterém žijeme. S těmito sděleními většinou konzumenti nemají nebo nemusejí mít vlastní zkušenosti a média je tak přesvědčují o správnosti či nesprávnosti, výhodnosti či nevýhodnosti určitého chování, které mnohdy podporují různými diskusními pořady v televizi, na seminářích a různými úvahami, které jsou konstruovány v souladu s názory vládnoucí strany ve společnosti a mohou být tedy efektivně využity v její prospěch.

4.1.   Prezentace ekonomické krize v médiích

Současná hospodářská krize je stále dokola prezentována pravicovými i levicovými médii a stala se neoddělitelnou součástí života každého z nás. Z vývoje medializace je zřejmé, že všeobecné povědomí o samotné krizi, jejích důsledcích a dopadech na jednotlivce, firmy nebo celá odvětví průmyslu se jak pravicová, tak i levicová média věnují s velkou vytrvalostí, abnormálním zaujetím a podle mého názoru i rovnoměrným způsobem.

Média nejsou pouze pojmem ve smyslu souboru více-tematických a relativně aktuálních informací podávaných v různých formách různým cílovým skupinám. Za touto „skořápkou“ je třeba opět vidět ekonomický subjekt, racionálně uvažující a s cílem dosáhnout co největšího ekonomického zisku. Média jsou vlastněna podnikateli, kteří sledují, a je to z pohledu ekonomické teorie velmi racionální, pouze vlastní zisk. Pohybují se mezi konkurenty a musejí svůj produkt nabízet tak, aby měli co nejširší cílovou skupinu s co největší poptávkou. Dokonce i veřejnoprávní média, která zisk primárně nesledují, jsou velmi závislá na počtu odběratelů/diváků své veřejné služby. I jejich manažer má odpovědnost za co největší sledovanost/počet posluchačů.¹⁵

Dnešní doba nutí lidi přejímat informace ve zkratkách, to znamená co největší spektrum informací za co nejkratší čas nutný k jejich vstřebání. Svět je přesycený informacemi a dynamika tohoto jevu navíc jasně ukazuje, že přesycenost roste. Informace mezi sebou musejí také „soupeřit“ v jakémsi pomyslném konkurenčním prostředí. Lidé si vybírají, o jaký typ informací se budou ve svém omezeném čase zajímat. Bohužel je to ale vcelku normální stav, lidé se často nezajímají o širší

---

¹⁵MCQUAIL, D, *Úvod do teorie masové komunikace*: Praha: Portál, 1999

souvislosti a jsou náchylní k přejímání informací bez kontextu a dokonce k nekritickému přejímání cizích kritických názorů.

U ekonomické krize je tento stav o to silnější, že se nejedná o téma, o kterém by dovedl mediánový obyvatel země nějak odborně a zasvěceně hovořit (na rozdíl od jiných témat, ke kterým má většina populace blíže – sport, kultura, rodina, ...). Pokud tedy ve svém omezeném čase má vstřebat nějaké množství nových informací z médií kolem sebe, má ekonomická krize pouze omezený potenciál dostat se mezi toto limitované spektrum.

Nicméně i v případě ekonomické krize nastane někdy krizový moment, kdy je většina obyvatel nucena vzít do úvahy její průběh. Je to v okamžiku, kdy reálně hrozí, že důsledky krize mohou ovlivnit i život jich samotných. V této fázi nastává v jedinci zlom, kdy začne část spektra těch informací, které pravidelně přijímá upozadovat ve prospěch nějakých informací o ekonomické krizi. A to je moment, kdy média, jako racionálně uvažující ekonomické subjekty, začnou měnit svůj produkt tak, aby naplnila poptávku po tomto novém druhu informací.

Tím, že lidé mají pouze limitovanou absorpční schopnost a pro většinu z nich je ekonomická krize po odborné stránce ekonomické teorie téma velmi cizí, musejí média svůj přístup upravit tak, aby i přes tato omezení se informace o ekonomické krizi dostala co největšímu počtu „zákazníků“ a saturovala v co nejvyšší možné míře dodatečnou poptávku. Informace o ekonomické krizi podávané ze strany masových médií tedy, na základě výše uvedeného, musejí být velmi zkratkovité, často s malým kontextem a bez dostatečného pozadí ve smyslu předchozího anebo komparativního vývoje. Pokud přidáme i fakt, že autoři těchto informací, mohou v některých případech patřit ke skupině, která není odborníkem v oblasti (i novináři píšící ekonomické články nejsou často ekonomicky vzdělaní lidé), nastává obrovský prostor pro to, domnívat se, že média mohou podávat zkreslené informace o průběhu ekonomické krize.

Jedním z hlavních rysů současné společnosti je stav, kdy veškeré společenské, kulturní, politické a ekonomické procesy překračují hranice stávajících států a propojují se v jedno velké společenské hřiště. Stejně tomu bylo i v masivní

mediální panice, která upoutala pozornost širší veřejnosti v souvislosti s příchodem současné finanční krize.¹⁶

---

¹⁶MCQUAIL, D, *Úvod do teorie masové komunikace*: Praha: Portál, 1999

5. PŘÍČINY VZNIKU FINANČNÍ KRIZE V HISTORICKÉM KONTEXTU

5.1. Historický vývoj finančního systému

Dříve, než se pustíme dál, a také abychom pochopili vztahy, které se ve finančním systému vytvořily, je nutné znát historii. V průběhu staletí probíhaly procesy, které významnou měrou přispěly k současné podobě finančního systému a finančních trhů. V této kapitole si připomeneme důležité mezníky, které ve svém vývoji světový finanční systém zaznamenal.

5.1.1. Historie finančních krizí

Současná finanční krize není zdaleka ojedinělou finanční krizí v historii lidstva, i když svou velikostí se určitě zapíše do historie jako jedna z největších. Před tím, než začneme s analýzou jednotlivých příčin současné finanční krize, podíváme se na důležité krize z historie, které mají mnohé příčiny vzniku podobné se současnou finanční krizí.

K nejstarším spekulacím patří tzv. „tulipánová horečka“, která vypukla v Holandsku v letech 1634-1637. Jak již to v takových případech bývá, za vším stál člověk a jeho touha po bohatství, po neúměrném zisku a samozřejmě chování davu. Zpočátku tato rostlina nevzbuzovala velký zájem, teprve až když pěstitelé začali mezi sebou jednotlivé druhy křížit a objevily se tulipány různých barev a tvarů, stala se tato květina kultovním objektem. Brzy mezi sebou úspěšní pěstitelé začali soutěžit o nejhezčí květinu. A problém byl na světě, dá se říct. A protože nikdy nebyl dostatek tulipánových cibulí jednoho druhu, jejich cena začala stoupat. Pokud tedy dříve stála jedna cibule 1 gulden, zanedlouho musel kupující zaplatit za tutéž cibuli i 1000 guldenů a více. Každý v Holandsku se chtěl svézt na tulipánovém trhu. Netrvalo dlouho a začal platit „tulipánový zákon“ k ochraně obchodníků. Byly pořádány dražby tulipánových cibulí a dokonce i notáři se specializovali na tulipány. Na tamnějších burzách se obchodovalo nejen s akciemi, ale také se vzácnými druhy tulipánových cibulí. Uzavíraly se kontrakty, které opravňovaly k nákupu jistého množství cibulí za předem danou cenu po uplynutí tří, šesti nebo devíti měsíců.

V letech 1636-1637 dosáhla „tulipánová horečka“ svého vrcholu. Mnohokrát změnila cibule majitele ještě předtím, než vůbec vykvetla. Od sedláků po šlechtice – všichni chtěli obchodovat s cibulemi tulipánů. Nebylo výjimkou, že lidé prodali dům nebo statek, jen aby měli dostatek peněz na další výnosné „tulipánové investice“.

Zatímco v roce 1624 stála cibule jednoho vzácného druhu 1 200 guldenů, o rok později už to bylo 3 000 guldenů a v roce 1636 kupec zaplatil 4 000 guldenů, nový povoz a navíc dvě šedé klisny i s postrojem! V roce 1637 nakonec vyměnil jistý muž svůj pivovar v hodnotě 30 000 guldenů za tři kusy vzácných cibulí! Ale tehdy také dosáhlo davové šílenství svého vrcholu a došlo ke zvratu. Nabídka poprvé po letech převýšila poptávku a tulipánová bublina praskla. Ceny rapidně klesly a mnoho obchodníků pod vlivem svých, nyní bezcenných, tulipánových cibulí zbankrotovalo nebo skončilo v konkursu. Celé holandské hospodářství se dostalo na poměrně dlouho dobu do vážných potíží.¹⁷

Ani po této spekulaci bublině se lidé nepoučili a tak netrvalo dlouho a došlo k další krizi, která je známá pod názvem „Bublina Jižních moří“. Došlo k ní na počátku 18. století, v letech 1711-1720 a hlavními „aktéry“ byly tentokrát Anglie a Francie.

Na počátku 18. století panoval v Londýně čilý burzovní život. Již v roce 1697 se objevil privátní kurzovní lístek, v roce 1714 byly stanoveny poprvé i úřední kurzy. V roce 1700 začala pracovat také první zpravodajská agentura, která pravidelně přinášela zprávy a kurzy nejdůležitějších burzovních míst. V roce 1694 bylo na londýnské burze již 53 akciových společností, mezi nimi i „Bank of England“, založená v tom samém roce (jen pro srovnání: v roce 1688 byly na londýnské burze takové společnosti pouze 3).

Do roku 1720 jejich počet vzrostl až na 200. Jednou z nejdůležitějších kótovaných společností na londýnské burze byla právě „Společnost jižních moří“, tzv. South Sea Company.

Do této doby Anglie zažívala hospodářský i politický vzestup. Po válce o španělské dědictví získala Anglie, mimo jiných výhod, výsadní právo vozit africké otroky do španělských kolonií v Jižní Americe. Přesto ale byl v roce 1711, především vlivem války s Francií, britský státní dluh přes 10 milionů liber šterlinků. Ještě ten

---

¹⁷ MAYER, A. *Spekulanti a finanční katastrofy*. Přel. M. Brunčvík. 1. vyd. Praha : Transal Books, 1995, ISBN 8090095420, 184 s.

samý rok byla, za tiché podpory vlády a parlamentu, založena společnost „South Sea Company“. Ta následně převzala dluh ve výši 9 milionů. Britská vláda garantovala společnosti 6-ti procentní úrok z dluhu, což byl ročně příjem ve výši 540 000 liber. Společnost také získala monopol na britský obchod se španělskými koloniemi v Jižní Americe a navíc právo převzít dosud neobjevené ostrovy v této oblasti do správy pod britskou korunu a hospodářsky je využívat. Aby mohla tato společnost svá privilegia vykonávat, převedl na ni stát ještě čtyři zámořské lodě.

Během prvního roku po uvedení společnosti na burzu vykazovaly její akcie jen malý pohyb. Společnost chtěla původně zahájit výnosné obchody se zlatými a stříbrnými doly v Peru a v Mexiku. V roce 1713 byl ale podepsán „utrechtický mír“, ten přinesl urovnání vztahů mezi Anglií a Francií a nedošlo k tolik očekávanému otevření španělských přístavů v Jižní Americe. Později se Španělsko chtělo zbavit závazků tohoto míru, vypukla válka a obchodní aktivity „South Sea Company“ utichly, a to až do konečné porážky Španělska. Po válce ale dluh Anglie opět značně vzrostl. Právě to počátkem roku 1720 přimělo „South Sea Company“ k nabídce, že státní dluh převezme ve výši téměř 32 milionů liber šterlinků, pokud ale vláda společnosti povolí neomezené navýšení jejího kapitálu.

Nabídka se zdála být lákavá. Pouze jeden poslanec a vůdce opoziční strany vládnoucích whigů, sir Robert Walpole, varoval před touto společností ve straně i v parlamentu. Striktně vystupoval proti této společnosti a byl zásadně proti tomu, aby se stát jakkoliv podílel na tomto „obchodu“. Obával se totiž nezvládnutelné spekulace, a jak se později ukázalo – jeho obavy byly zcela oprávněné.

Kurz jedné akcie společnosti byl na počátku roku 1720 121 liber. Ještě během debaty v parlamentu cena akcie vzrostla na dvojnásobek. Vedení společnosti, v jejímž čele stál předseda John Blunt, vypouštělo do světa fámy, aby se růst akcií podpořil. Vyhlásilo, že budou uzavřeny dohody mezi Španělskem a Anglií a že v těchto dohodách bude garantován svobodný obchod se všemi španělskými koloniemi. Věci se tak daly do pohybu. Nikdo nechtěl zůstat stranou speulační horečky a tak byl návrh společnosti schválen a 7. dubna roku 1720 potvrzen králem.

Bohužel zpočátku kurz akcií nerostl tak, jak se předpokládalo. Představitelé společnosti tedy začaly do světa vypouštět další „zaručené zprávy“ o tom, že jsou na obzoru další politické domluvy se Španělskem, které zaručí další velké zisky. Kurz akcií najednou vyskočil a 12. dubna vydala společnost milión nových akcií.

V té době byla upisovací cena jedné akcie 300 liber, nominální hodnota 100 liber za jednu akcii. Vedení společnosti oznámilo mimořádnou 10-ti procentní dividendu, na kterou by měli nárok i noví upisovatelé – samozřejmě proto, aby se cena akcií dále zvedala. Nedlouho poté následoval nový růst hodnot akcií, tentokrát již za emisní cenu 400 liber za jednu akcii.

Tak definitivně došlo k tomu, že Anglii zachvátila „jihomořská horečka“. Vzdálené země a ostrovy slibovaly netušené bohatství. Tak jako tomu bylo v Holandsku, vypuklo i zde davové šílenství. Spekulovali všichni od služebnictva po lordy, chudí i bohatí. Kdo nespekuloval, jakoby nežil. Na každém rohu vyrůstaly nové podniky, které slibovaly stejně rychlé zisky jako „South Sea Company“. Vedle dalších společností plánujících obchodovat se zámořím se ale také objevily takové, které dnes působí poněkud bizarně – např. zásobování Londýna uhlím z moře, výroba perpetuum mobile a mnohé další. Mnoho „investorů“ vložilo akcie do pochybných „společností“ typu: „Společnost k provozování velmi užitečné podnikatelské činnosti, kterou ještě nikdo nezná“. Ti však po několika málo dnech o své investice přišli.

Ovšem bublina „South Sea Company“ zatím dále rostla. Dne 29. dubna roku 1720 překročil kurz poprvé hodnotu 500 liber, o měsíc později vystoupal na 890 liber a to i přes to, že společnost do té doby nevykázala žádnou činnost, tedy kromě vydávání akcií. 24. června roku 1720 dosáhl kurz jedné akcie 1 050 liber a dosáhl tak svého maxima. Ještě během následujícího měsíce se kurz držel horní hranice, pak ale pronikly na veřejnost zprávy, že vedení společnosti prodalo své akcie. Někteří investoři se tedy začali svých akcií zbavovat a tím se spustila lavina. I přes to, že společnost dál vypouštěla do světa zprávy o dalších šancích na zisk, kurz akcií klesal dolů velmi rychle. Důvěra investorů byla pryč. V srpnu spadly akcie k 135 libráům. V září už nebyl téměř nikdo, kdo by do společnosti chtěl investovat. V prosinci byl kurz už jen pouhých 128 liber. Oproti červencovému vrcholu došlo ke ztrátě téměř 88 procent.

Když tato spekulativní bublina praskla, dostala se Anglie do vážné finanční krize. Následovalo množství konkurzů, a to situaci ještě zhoršovalo. Hněv davu se obrátil proti vedení společnosti. Většina představitelů společnosti rychle zmizela, ti, co zmizet nestihli, byli uvrženi do Toweru a jejich majetek byl dán do zástavy.

Bank of England a Východoindická společnost vložily peníze a vydaly stávajícím akcionářům určitou náhradu za znehodnocené akcie, i tak ale dvě třetiny vloženého kapitálu investoři definitivně ztratili. Následovalo vyšetřování, které prokázalo, že mnoho ministrů v čele s kancléřem státního pokladu bylo podplaceno. Vláda padla a přešla do rukou druhé, opoziční skupiny whigů, které vedl Walpol. Právě ten, který se po celou dobu stavěl proti finančním machinacím společnosti „South Sea Company“. Proces byl ale královskou amnestií brzy ukončen a vše se rozplynulo do ztracena.¹⁸

5.1.2. Asijská krize

V červenci roku 1997 vypukla největší měnová krize 90. let – tzv. asijská měnová krize. Vypukla v oblasti, která se až do té doby rozvíjela velmi dobře a patřila tehdy k ekonomicky nejdynamičtějším regionům světa, v regionu jihovýchodní Asie (Thajsko, Malajsie, Indonésie, Filipíny a Jižní Korea). Země se vyznačovaly tím, že měly stálý růst HDP (pohyboval se mezi 5 – 10 % v letech 1995-96), dalším znakem byla poměrně nízká inflace (kolem 4 %) a především přebytkové veřejné rozpočty. Úrokové sazby v USA, Německu či Japonsku byly nízké, a proto investoři dávali přednost dynamicky se rozvíjející Asii. Dalším pozitivním ukazatelem byly měny uvedených zemí, které měly stabilní kurz, a které byly zavěšené na americký dolar.

Domácí investoři samozřejmě věřili, že hospodářský zázrak bude pokračovat a že své úvěry snadno splatí z budoucích výnosů investorů. Nikdo si nepřipouštěl, že by mohly nastat jakékoliv problémy.

Samozřejmě, i v tomto regionu se vyskytovalo několik negativních rysů:

- Příliv kapitálu způsobil, že došlo k růstu úvěrových zdrojů bank – ty poskytovaly úvěry především podnikovému sektoru a k financování nákupu nemovitostí. Při takto velkém počtu poskytovaných úvěrů a poměrně slabému bankovnímu sektoru došlo k tomu, že banky nevěnovaly příliš velkou pozornost prověřování schopnosti splácet svých zákazníků. Bylo tedy poskytnuto příliš mnoho prostředků, které se přeměnily ve „špatné úvěry“.

---

¹⁸ MAUROIS, A. *Dějiny Anglie*. Přel. J. Novotný. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 1993, s. 385-388., ISBN 80-206-0620-3

- Dále tu byla rozsáhlá korupce a rostoucí schodek běžného účtu platební bilance. V polovině roku 1997 došlo k zesílení zhodnocení kurzu amerického dolaru oproti ostatním měnám, což vedlo k oslabení konkurenceschopnosti domácích měn, a to z toho důvodu, že se i jejich měny zhodnocovaly a došlo tak k prvnímu odlivu kapitálu z regionu. Odliv kapitálu byl podpořen také tím, že nastoupila restriktivní měnová politika v Japonsku, které bylo hlavním věřitelem postižených zemí.

Průběh asijské měnové krize můžeme rozdělit do tří hlavních etap:

První vlna krize vypukla v létě roku 1997 a zasáhla především Thajsko. Mezinárodní měnový fond doporučil Thajsku 15% devalvaci měny, ale thajská vláda na toto doporučení nereagovala. Na přelomu let 1996 a 1997 se začal zpomalovat thajský export a růst HDP. Začaly se vyhrcovat problémy se „špatnými úvěry“. V Thajsku jejich podíl činil téměř 48 % všech úvěrů! Investoři začali ztrácet důvěru a došlo tak k prvním útokům na thajský bath. Odliv zahraničního kapitálu zapříčinil hospodářskou depresi. Thajsko poté opustilo fixní kurz a zavedlo tzv. floating. Investoři očekávali podobný vývoj i v ostatních zemích v regionu a tak začali stahovat kapitál. Během července 1997 došlo k znehodnocení dalších měn – Filipín, Malajsie a Indonésie. Nejhorší propad zaznamenala indonéská rupie, která během šesti měsíců devalvovala o 600 %!

Druhá vlna krize postihla Jižní Koreu, a to na podzim roku 1997. Odliv kapitálu se podařilo zastavit pomocí úvěru od MMF, který činil 58 miliard amerických dolarů. Díky tomu došlo začátkem března 1998 k zastavení znehodnocování wonu. Situace v celém regionu se uklidnila.

Třetí etapa představuje obnovení vlny znehodnocování měnových kurzů (mimo Koreje) od května roku 1998. Zapříčinila to především recese ekonomiky v Japonsku a ruská měnová krize. Situace se úplně uklidnila během září a října roku 1998.

Asijská krize měla vážné důsledky, a to především sociální. Podle zprávy MMF přerostly prohlubující se hospodářské a sociální problémy asijských zemí v sociální krizi. V roce 1998 ztratila Indonésie více než 20 % pracovních míst. To postihlo 5 milionů dělníků a jejich rodin. Téhož roku vzrostla nezaměstnanost v Jižní Koreji čtyřnásobně a dosáhla tak téměř 10 %. V Thajsku se počet propuštěných

dělníků ztrojnásobil. Více než třetina obyvatel živořila v bídě. V bohatších asijských ekonomikách, Honkongu a Singapuru, rostl sociální nepokoj v důsledku snižování počtu pracovníků a snižování mezd.

5.1.3. Japonská krize 90. let

Ještě zajímavějším příkladem než asijská krize je Japonsko, které sice disponuje špičkovým průmyslem, ale jeho finanční a kapitálové trhy neodpovídají svojí kvalitou technické a ekonomické vyspělosti země.

V 80. letech minulého století se ekonomika Japonska nacházela na vrcholu. Ačkoliv už v průběhu sedmdesátých let se hospodářský růst zpomalil z 9% růstu v letech šedesátých na 4% růst po roce 1973, přesto byl tento růst o polovinu větší než v USA. Japonsko tak velmi rychle dohánělo USA jako první technologickou a ekonomickou velmoc. Centrální japonská banka (Bank of Japan) ale navzdory varovným signálům pokračovala dál v politice nízkých úrokových sazeb, protože míra inflace zůstávala velmi nízká. Varovnou a osudovou záležitostí se však stala bublina na trzích aktiv – nízké úrokové míry a vysoké úspory vedly k velkým investicím do akcií a nemovitostí, jejichž ceny závratně vzrostly, a to na pětinasobek během pěti let. Bublina byla ještě posílena přístupem bank, které půjčovaly na další investice do aktiv a jako záruku všeobecně přijímaly právě nemovitosti. Spekulační bublina dosáhla takové úrovně, že tržní kapitalizace japonských firem přesahovala Spojené státy (při zhruba polovičním HDP), zatímco jistý pozemek v centru Tokia o rozloze 250 hektarů měl vyšší cenu než všechna půda v Kalifornii.¹⁹

V roce 1987 se index Nikkei-225²⁰ pohyboval kolem 17 000 bodů. Koncem roku 1989 dosáhl svého absolutního vrcholu 38 916 bodů! Vedoucí index tokijské burzy se tak za tři roky více než zdvojnásobil. Během roku 1990 však Japonská centrální banka výrazně zvýšila diskontní sazby z 2,5 na 6 %, což mělo za následek útlum ekonomiky a pád cen akcií i nemovitostí o více než polovinu. Hodnota indexu Nikkei poklesla během jednoho roku na hodnotu kolem 20 000 bodů a do roku 1993 následoval pokles k hodnotě 15 000 bodů. Cena nemovitostí se mezi

---

¹⁹KRUGMAN, Paul R. *Návrat ekonomické krize*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009. 168 stran. s. 56-58. ISBN 978-80-7021-984-3

²⁰Nikkei 225 – japonský index počítaný z 225 akciových titulů obchodovaných na Tokyo Stock Exchange.

lety 1990 a 1996 snížila o 70 %.²¹ To vedlo ke krachu mnoha japonských bank, protože dlužníci, kteří se dostali kvůli krizi do potíží, ručili právě těmito znehodnocenými nemovitostmi. Ztráty japonských bank do té doby dosáhly stovek miliard dolarů a musely být sanovány ze státního rozpočtu. Celé další desetiletí bylo ve znamení hospodářské stagnace a deflace.

Prvotní reakcí japonské vlády byla snaha stimulovat agregátní poptávku skrze fiskální stimuly. Bylo vypracováno mnoho expanzivních programů, do kterých byly investovány stovky miliard dolarů. Tradičně vyrovnaný japonský rozpočet se tak dostal do výrazných deficitů a doposud nízký státní dluh začal rapidně narůstat, v současné době dosahuje něco přes 200 % HDP. Centrální japonská banka ve snaze oživit ekonomiku snížila diskontní sazbu z 6 na velmi nízkých 0,5 %.²²

S probíhající recesí a stagnací nastala v Japonsku i deflace, kdy byl nominální výstup ekonomiky v roce 2005 nižší než v roce 1996 a byla především vyvolána slabou poptávkou a nadbytečnými kapacitami. Japonská ekonomika se tak objevila v tzv. „pasti likvidity“, kdy ani velmi nízké úrokové sazby nezapříčinily zvrát krize. Když v roce 1996 nastalo oživení ekonomiky, rozhodla se vláda pod dojmem úspěchu ke stabilizaci rozpočtů, konkrétně ke zvýšení spotřebních daní a snížení úlev na daních z příjmů a zároveň omezila vládní investice. Naděje na zlepšení se ale brzy vytratily, protože již v dalším roce došlo k opětovné stagflaci ekonomiky.²³

Hospodářství Japonska se tak na dlouhých deset let potýkalo se stagnací a toto období bývá označováno jako „ztracená dekáda“. K obnovení došlo až v roce 2003, kdy reálný HDP rostl přes 2 %, poklesla míra nezaměstnanosti a deflace ustoupila.²⁴

5.2. Zhodnocení příčin krizí

Na uvedených příkladech je vidět, že mechanismus burzovních krachů a souvisejících hospodářských potíží funguje na celém světě velmi podobným způsobem. Nelze předvídat datum vypuknutí krize, její intenzitu ani její konec. Nelze

---

²¹ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 stran. s. 248. ISBN 978-80-7380-035-2.

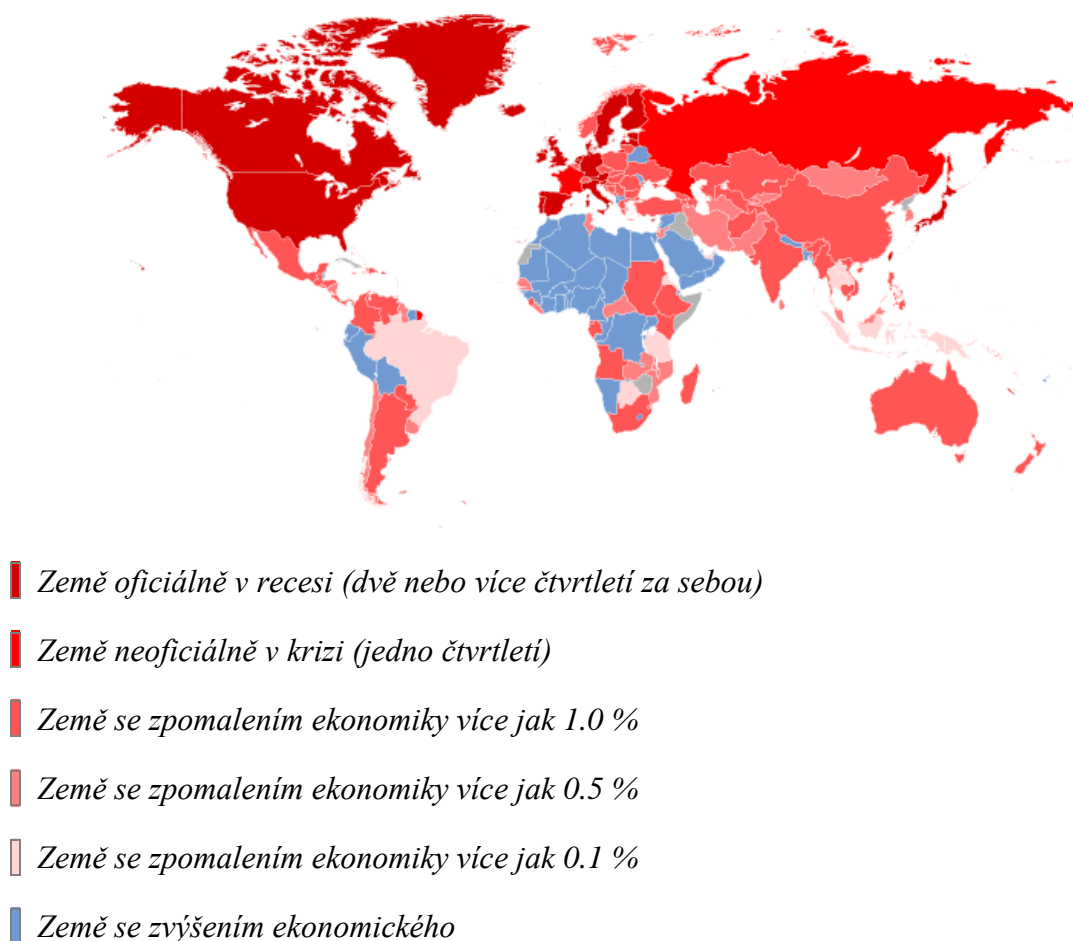
²²JAKLÍN, Jiří. *Recese a deflace v Japonsku*. 2004. *Euroekonom.cz* [online]. [cit. 2011-01-22]. Dostupné na WWW: <www.euroekonom.cz/analyzy/japonsko.doc>

²³ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 stran. s. 249-252. ISBN 978-80-7380-035-2.

²⁴KRUGMAN, Paul R. *Návrat ekonomické krize*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009. 168 stran. s. 71. ISBN 978-80-7021-984-3.

určit ani to, jaký impuls krizi bezprostředně odstartuje. Můžeme ale identifikovat faktory, které byly nebezpečné během minulých krizí a poučit se z nich. Ani stomiliardové balíky nemohou přinést trvalé odstranění nestability systému. Naopak, nadměru štedrá mezinárodní pomoc může přispět k odkládání skutečných řešení.

Obr. č. 1: Dopady celosvětové hospodářské krize²⁵

²⁵FELIPE, J. *World Financial Crisis* [online]. 2009 [cit. 30.10.2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:2007-2009_World_Financial_Crisis.svg>.

6. DOPADY SVĚTOVÉ FINANČNÍ KRIZE NA ČESKOU REPUBLIKU

Hlavní příčinou a impulzem celosvětové finanční krize byl tzv. hypotéční krize v USA. Hypotéční krize v USA se začala projevovat již koncem prvního čtvrtletí roku 2007, na kapitálových trzích až v polovině července roku 2007. Díky globalizaci a propojení světových ekonomik se krize přelila ze Spojených států na starý kontinent v srpnu 2007. V tomto období byla úroková situace v USA zaměřená na poskytování úvěrů s nízkou úrokovou sazbou. Americká centrální banka (FED) díky rostoucím inflačním tlakům byla nucena tyto úrokové sazby zvyšovat s důsledkem zdražení hypoték. Toto se projevilo navýšením splátek u stávajících hypoték. Tato situace vedla k neschopnosti tyto hypotéky splácet.

6.1. Dopady světové finanční krize na průmyslovou produkci v České republice

Na začátku roku 2009 došlo k prohloubení poklesu průmyslové produkce. Průmyslová výroba klesla meziročně o 23,3 %, což byl největší pokles v období krize ve srovnání se stejným obdobím v roce 2010, kdy byl meziroční vývoj indexu průmyslové produkce 5,3 %. V roce 2011 tento index ukazoval hodnotu 16,9 %. V lednu letošního roku tato hodnota byla 3,2 %. Hodnota nových zakázek meziročně vzrostla o 14,9 %.

K meziročnímu růstu průmyslové produkce nejvíce přispěla odvětví výroba vozidel (příspěvek +2,0 procentního bodu, růst o 9,8 %) výroba elektroniky (příspěvek +0,9 procentního bodu, růst 17,4 %) a výroba chemických látek a chemických přípravků (příspěvek +0,3 p.b., růst o 9,7 %). Průmyslová produkce nejvíce klesla v odvětvích výroba základních kovů, hutní zpracování kovů, slévárenství (příspěvek 0,24 p.b., pokles 5,1 %), výroba a rozvoz elektřiny, plynu tepla a klimatizovaného vzduch (příspěvek – 0,22 p.b., pokles o 1,8 %) a výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (příspěvek -0,21 p.b., pokles o 6,3 %).

Tržby z průmyslové činnosti v běžných cenách meziročně vzrostly o 7,7 %. Tržby z přímého vývozu průmyslových podniků se zvýšily v běžných cenách

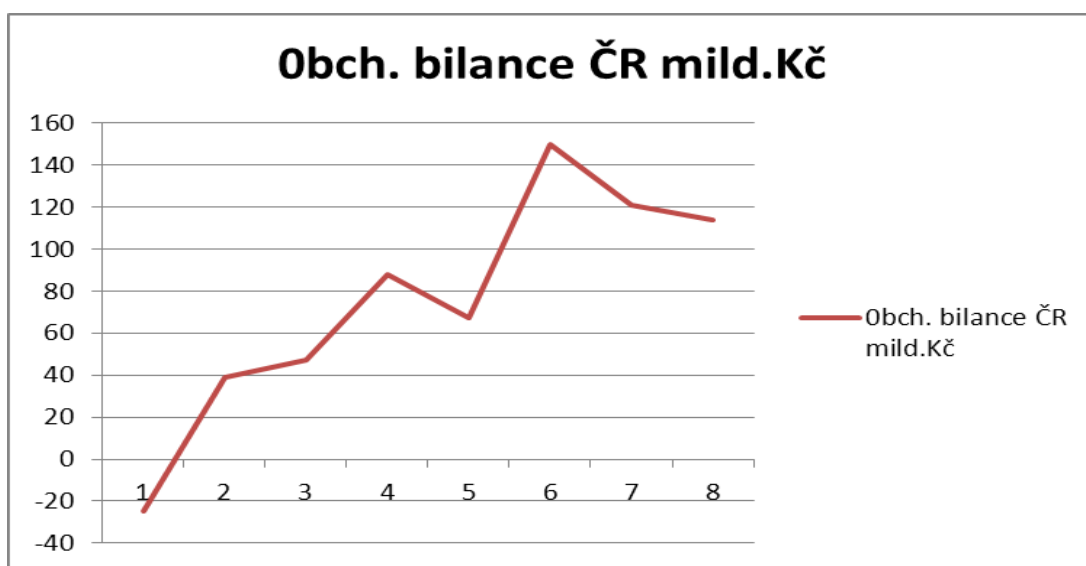
o 12,8 %. Domácí tržby, které zahrnují i nepřímý vývoz prostřednictvím neprůmyslových podniků, v běžných cenách se zvýšily o 3,0 %.

Průměrný evidenční počet zaměstnanců v podnicích s 50 a více zaměstnanci v průmyslu se v lednu 2012 meziročně zvýšil o 1,1 %. Průměrná měsíční nominální mzda těchto zaměstnanců v lednu 2012 meziročně vzrostla o 5,6 % a činila 25 683 Kč.²⁶

Tab. č. 1: Obchodní bilance ČR

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Obch. bilance ČR mild. Kč	-25	39	47	88	67	150	121	114

Graf č. 1: Obchodní bilance ČR

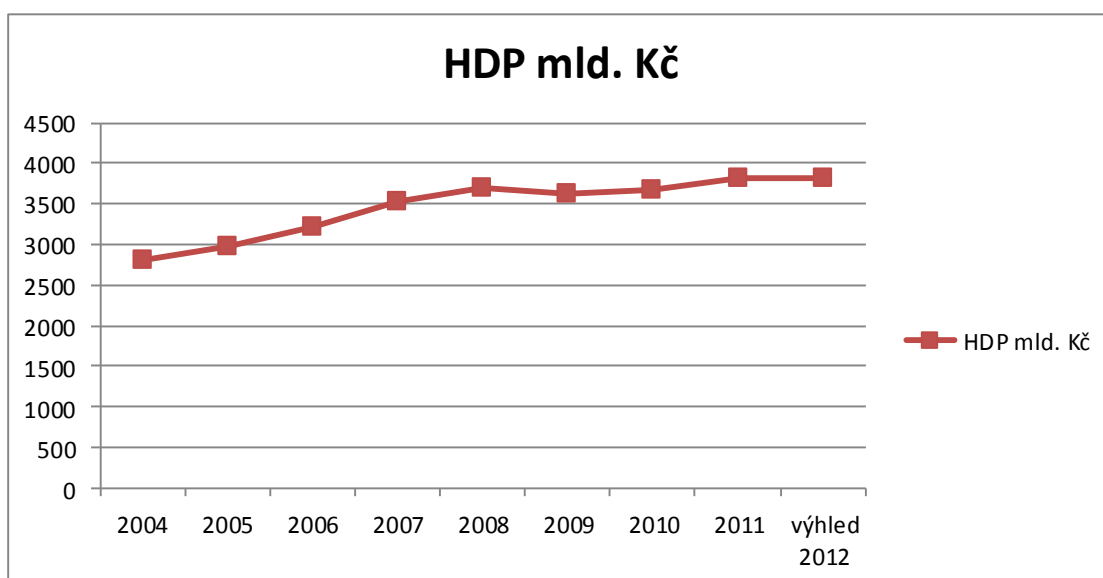
6.2. Vývoj HDP

Podle aktuálních informací vývoj HDP české republiky zaznamenal nárůst v roce 2011 o 1,7 % oproti nárůstu 2,2 % v roce 2010 a poklesu - 4,1 % v roce 2009.

²⁶ *Nejnovější ekonomické údaje* [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/esu.nsf/aktualniinformace>>.

Tab. č. 2: Hrubý domácí produkt

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	výchled 2012
HDP mld. Kč	2814,8	2983,9	3222,4	3535,5	3689	3628,1	3667,6	3807,2	3826,2

Graf č. 2: Hrubý domácí produkt

HDP očištěný o cenové a sezónní vlivy vzrostl ve čtvrtém čtvrtletí roku 2011 podle odhadu meziročně o 0,6 %, ve srovnání s předchozím čtvrtletím klesl o 0,1 %.

Hrubý domácí produkt (HDP) očištěný o cenové vlivy a sezónnost vzrostl ve 4. čtvrtletí podle zpřesněného odhadu meziročně o 0,6 % (předběžný odhad z 15. února signalizoval růst o 0,5 %). O jeho růst se v posledním loňském čtvrtletí zasloužil vývoj daní z produktů, zejména spotřební daně z tabákových výrobků vlivem předzásobení v reakci na změnu sazeb k 1. lednu 2012. Odvětvově členěná hrubá přidaná hodnota (HPH) v úhrnu meziročně stagnovala, když výrazný růst zpracovatelského průmyslu o 8,1 % stačil pouze eliminovat poklesy u většiny ostatních odvětví. Značný meziroční přírůstek zaznamenalo odvětví zemědělství těžící z příznivých klimatických podmínek, jeho váha a tedy i příspěvek k celkové HPH však byly nepatrné. Výrazný pokles opět postihl odvětví stavebnictví čelící zejména nedostatku zakázek. Na poptávkové straně ekonomiky se o růst HDP zasloužil pouze zahraniční obchod, který vytvořil historicky nejvyšší kladné saldo.

Ostatní významné výdajové složky nedosáhly úrovně posledního čtvrtletí roku 2010. Výdaje domácností na konečnou spotřebu byly nižší o 0,7 %, vládních institucí o 1,7 % a tvorba fixního kapitálu o 1,7 %. Úhrnná cenová hladina měřená implicitním deflátozem HDP meziročně vzrostla o 0,9 %.

Ve srovnání se 3. čtvrtletím HDP klesl o 0,1 % (předběžný odhad počítal se snížením o 0,3 %). Je však třeba upozornit, že HDP se výrazněji nesnížil pouze díky značnému mezičtvrtletnímu nárůstu daní z produktů o 5,4 %. Celková HPH (charakterizující ekonomickou výkonnost jednotlivých odvětví) totiž po devíti kvartálech nepřetržitého růstu v úhrnu o 6,0 % v posledním loňském čtvrtletí klesla o výrazných 0,8 %. Zpracovatelský průmysl jako hlavní tahoun ekonomiky ve srovnání se 3. čtvrtletím pouze stagnoval a nestačil tak pokrýt ztráty ostatních objemově významných odvětví. Na straně poptávky byl zahraniční obchod stále schopen růstem svého přebytku kompenzovat mezi čtvrtletní poklesy výdajů vládních institucí a tvorby kapitálu. Výdaje domácností na konečnou spotřebu zůstaly na úrovni předchozího čtvrtletí.

Úhrnná cenová hladina měřená implicitním deflátozem HDP se v roce 2011 meziročně snížila v průměru o 0,7 %. Dílčí deflátozy jednotlivých složek poptávky naopak meziročně vzrostly – u výdajů domácností na konečnou spotřebu o 1,9 %, u vývozu o 0,3 % a u dovozu o 2,7 %. Celkový pokles úhrnné cenové hladiny byl důsledkem značného zhoršení směnných relací v zahraničním obchodě vlivem vývoje cen komodit, které převážilo nad růstem tuzemských, zejména maloobchodních cen.

Celková zaměstnanost v pojetí národních účtů, očištěná o vliv sezónnosti, byla vloni celkově o 0,3 % vyšší než v roce 2010, v ekonomice pracovalo v průměru 5 067 tisíc osob.²⁷

6.3. Inflace v České republice

Inflace je obecně definována jako růst cenové hladiny, tj. charakterizuje míru znehodnocování měny v přesně vymezeném časovém období. Míra inflace je měřena pomocí přírůstku indexu spotřebitelských cen.

---

²⁷Nejnovější ekonomické údaje [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/esu.nsf/aktualniinformace>>.

Uváděná míra inflace (přesněji průměrná míra inflace) vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za dvanáct posledních měsíců oproti stejnému období minulého roku. Tyto tzv. klouzavé průměry jsou počítány z bazických indexů spotřebitelských cen s cenovým základem prosinec 2005 = 100 %.

Podle aktuálních informací vývoj meziroční inflace České republiky zaznamenala nárůst v roce 2011 o 1,7 % oproti nárůstu 0,7 % v roce 2010 a poklesu 0,2 % v roce 2009.

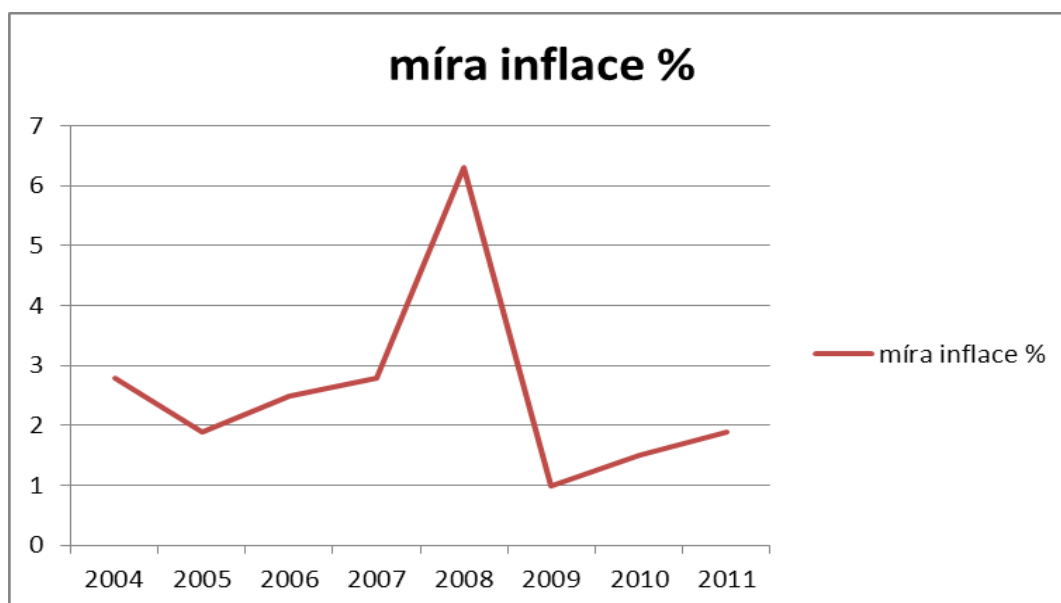
Tab. č. 3: Míra inflace měsíc/rok

Rok	Měsíc											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2000	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,9	3,1	3,3	3,6	3,8	3,9
2001	4	4	4	4,1	4,2	4,3	4,5	4,6	4,7	4,7	4,7	4,7
2002	4,6	4,6	4,6	4,5	4,3	3,9	3,5	3,1	2,7	2,4	2,1	1,8
2003	1,5	1,1	0,8	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0	0	0,1	0,1
2004	0,3	0,5	0,8	1	1,2	1,4	1,7	2	2,2	2,5	2,7	2,8
2005	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5	2,4	2,2	2,1	2	2	1,9	1,9
2006	2	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,7	2,6	2,5
2007	2,4	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2	2	2,2	2,5	2,8
2008	3,4	3,9	4,3	4,7	5	5,4	5,8	6,1	6,4	6,6	6,5	6,3
2009	5,9	5,4	5	4,6	4,1	3,7	3,1	2,6	2,1	1,6	1,3	1
2010	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	1,1	1,2	1,4	1,5
2011	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9
2012	2,1	2,2	2,4									

Tab. č. 4: Míra inflace roční přehled

rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
míra inflace %	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1	1,5	1,9

Graf č. 3: Míra inflace

Spotřebitelské ceny vzrostly meziměsíčně v únoru proti lednu o 0,2 %. Na tomto zvýšení se zejména podílel růst cen v oddílech potravin a nealkoholické nápoje a ostatní zboží a služby. Meziroční růst spotřebitelských cen zrychlil na 3,7 % (z 3,5 % v lednu).

Meziměsíční růst spotřebitelských cen ovlivnilo především zvýšení cen zeleniny o 9,8 %, vajec o 10,4 %, rýže o 3,5 %, drůbeže o 1,1 %, ryb o 2,0 %, cukru o 2,7 %, čaje o 3,3 %. V oddíle ostatní zboží a služby byly vyšší zejména ceny za pobyt v domově důchodců o 2,8 %, pojištění o 1,6 % a finančních služeb o 0,5 %. V bydlení vzrostly ceny tepla a teplé vody o 0,8 %. V dopravě pokračoval již pátý měsíc růst cen pohonných hmot, který činil v únoru 1,3 %. Průměrná cena motorové nafty (36,75 Kč/l) i benzínu Natural 95 (36,20 Kč/l) překročila svá historická maxima z minulého měsíce. Růst cen v oddíle rekreace a kultura ovlivnily zejména vyšší ceny dovolených s komplexními službami o 1,5 %. Ve stravování a ubytování vzrostly nejvíce ceny za stravování v mateřských školách a ve školních jídelnách shodně o 1,2 %.

Na snižování cenové úrovně působil zejména pokles cen oděvů o 0,5 % a obuvi o 1,7 %. Z potravin se především snížily ceny ovoce o 5,0 %, mouky o 2,2 %, mléka o 1,7 %, jogurtů o 2,4 %, olejů a tuků o 1,5 %, potravinářských výrobků a přípravků jinde neuvedených o 1,3 %. Ceny zboží úhrnem vzrostly o 0,1 % a ceny služeb o 0,4 %.

Dominantní vliv na meziroční růst celkové hladiny spotřebitelských cen měly i nadále ceny v oddílech bydlení a potraviny a nealkoholické nápoje. V bydlení vzrostly ceny zemního plynu o 25,1 %, elektřiny o 4,2 %, vodného o 12,0 %, stočného o 10,6 %, tepla a teplé vody o 7,7 %. Čisté nájemné bylo vyšší o 5,2 %, z toho regulované o 14,0 % a tržní o 1,4 %. Z potravin byly vyšší ceny chleba o 16,6 %, běžného pečiva o 18,9 %, masa o 7,0 %, ryb o 9,5 %, vajec o 39,2 %, mléka o 7,0 %, olejů a tuků o 7,5 %, cukru o 27,0 %, kávy o 27,3 %. V oddíle zdraví se zvýšily zejména ceny léků a jejich doplatků o 9,4 % a ceny ústavní zdravotní péče o 41,3 % (vliv zvýšení regulačního poplatku od prosince 2011). V dopravě vzrostly ceny pohonných hmot o 8,8 % a ceny dopravních služeb o 6,5 %.

Na snižování meziročního cenového růstu nejvíce působily ceny v oddíle odívání a obuv, kde ceny oděvů klesly o 4,4 %. Pokles cen v oddíle bytové vybavení a zařízení domácnosti ovlivnilo zejména snížení cen přístrojů a spotřebičů pro domácnost (o 4,7 %), nábytku a bytového zařízení o 1,2 %, bytového textilu o 1,1 %. V oddíle rekreace a kultura pokračoval pokles cen audiovizuálních a fotografických zařízení a zařízení pro zpracování dat o 9,9 %. V oddíle pošty a telekomunikace se snížily ceny mobilních telefonů o 5,3 %. Z potravin byly nižší než loni zejména ceny ovoce o 2,9 % a zeleniny o 11,2 %, z toho ceny brambor klesly o 40,1 %. Ceny zboží úhrnem vzrostly o 4,1 % a ceny služeb o 3,0 %. Úhrnný index spotřebitelských cen bez započtení imputovaného nájemného byl meziročně 103,9 %.

Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného indexu spotřebitelských cen za posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měsíců byla v únoru 2,2 %.

Meziroční přírůstek průměrného harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) 27 členských zemí EU byl podle předběžných údajů Eurostatu v lednu 2,9 %, což je o 0,1 procentního bodu méně než v prosinci. Nejvíce vzrostly ceny v Maďarsku (o 5,6 %) a nejméně ve Švédsku (o 0,7 %). V Německu vzrostly ceny v lednu stejně jako v prosinci o 2,3 %. Na Slovensku zpomalil cenový růst na 4,1 % (ze 4,6 % v prosinci). Podle předběžných výpočtů vzrostl v únoru 2012 HICP v ČR meziměsíčně o 0,2 % a meziročně o 4,0 % (v lednu o 3,8 %). Bleskový odhad meziroční změny HICP pro eurozónu za únor 2012 je 2,7 %, jak uvedl Eurostat.

Na základě standardní revize cenových indexů jsou od ledna 2012 počítány indexy spotřebitelských cen na nových vahách, které vycházejí z výdajů domácností v roce 2010. Indexy dosud vypočítávané k technickému základu prosinec 2009 = 100

jsou počítány k novému technickému základu prosinec 2011 = 100. Takto vypočtené indexy jsou na všech úrovních používané klasifikace CZ-COICOP řetězeny k základu rok 2005 = 100. Tím je zajištěno pokračování dosavadní časové řady indexů rok 2005=100, ze které jsou počítány indexy k dalším cenovým základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100, index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců).²⁸

6.4. Nezaměstnanost České republiky

Míra registrované nezaměstnanosti podle původní metodiky je počítána jako podíl, kde je v čitateli počet neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce k poslednímu dni sledovaného období (zdrojem dat je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR) a ve jmenovateli pracovní síla, tj.

- a. počet pracovníků ve všech sektorech NH s jediným nebo hlavním zaměstnáním vč. žen na mateřské a další mateřské dovolené (z podnikového zjišťování) + počet neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce k poslednímu dni sledovaného období (do konce 1. čtvrtletí 1994).
- b. počet zaměstnaných z výběrových šetření pracovních sil (klouzavý roční průměr) + počet neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce k poslednímu dni sledovaného období (od 2. čtvrtletí 1994 do konce roku 1996).
- c. počet zaměstnaných z výběrových šetření pracovních sil (klouzavý roční průměr) + neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce (vše klouzavý roční průměr). Do zaměstnanosti se na rozdíl od předchozích období nezapočítávají ženy na další mateřské dovolené (od 1. čtvrtletí 1997).

Podle aktuálních informací je míra nezaměstnanosti České republiky v současné době (leden 2012) 8,6 %, v roce 2011 zaznamenala nárůst o 9,7 % oproti nárůstu 9,9 % v roce 2010 a 6,8% nárůst v roce 2009. Pro zajímavost hodnota v roce 2008 činila 5 %.

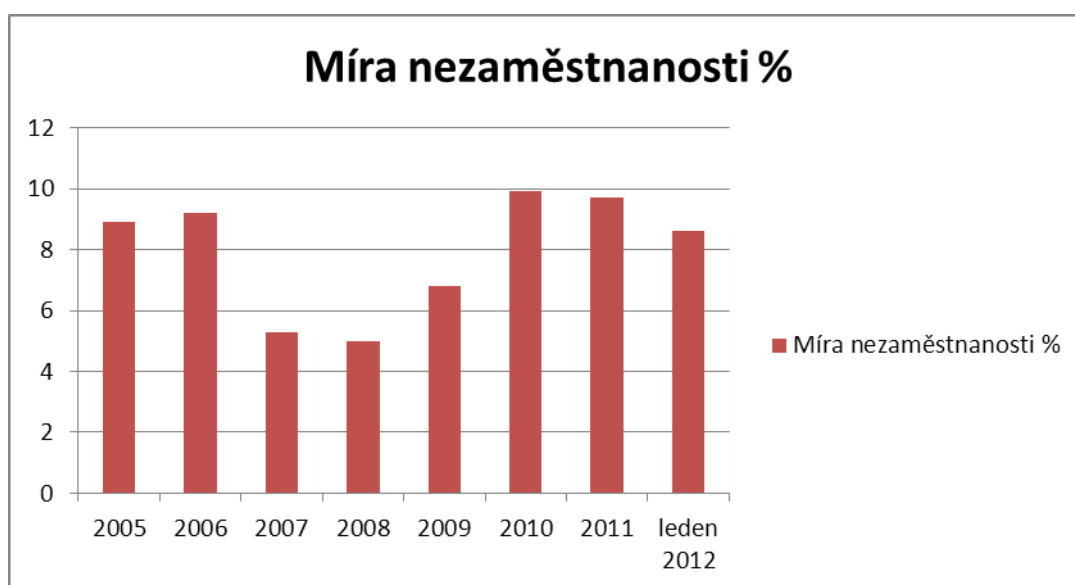
---

²⁸Nejnovější ekonomické údaje [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>>.

Tab. č. 5: Míra nezaměstnanosti

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	leden 2012
Míra nezaměstnanosti %	8,9	9,2	5,3	5	6,8	9,9	9,7	8,6

Graf č. 4: Míra nezaměstnanosti

V průběhu února míra registrované nezaměstnanosti vzrostla o 0,1 procentního bodu (p.b.) na 9,2 procenta. Oproti únoru 2011 poklesla o 0,4 p.b. Celkový počet uchazečů o zaměstnání se zvýšil o 1,4 procenta na 541 685, počet hlášených volných pracovních míst po pětíměsíčním poklesu vzrostl o 6,4 procenta na 36 671. Na základě monitoringu volných pracovních míst z prostředí internetu bylo v únoru po očištění od duplicit na trhu práce nabízeno dalších 18 834 volných pracovních míst.

Podle posledních dostupných údajů byla míra nezaměstnanosti zpracovávána EUROSTATEM pro mezinárodní srovnání v lednu v ČR 7,2 %, v EU27 10,6 %.

Na vývoji se podílelo chladné počasí, které bránilo zahájení letošních sezonních prací. Dále již lze očekávat pokles nezaměstnanosti způsobený nejen začátkem nástupu sezonních prací v zemědělství, lesnictví a cestovním ruchu, ale také organizováním jarních úklidů měst a obcí.

K 29. 2. 2012 evidoval Úřad práce ČR (ÚP ČR) na svých krajských pobočkách a jejich kontaktních pracovištích celkem 541 685 uchazečů o zaměstnání. Jejich počet byl o 7 596 vyšší než na konci předchozího měsíce, ve srovnání se stejným obdobím roku 2011 poklesl o 25 211. Z tohoto počtu bylo 525 119 tzv. dosažitelných uchazečů o zaměstnání. Bylo to o 7 396 více než na konci předchozího měsíce. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2011 byl jejich počet nižší o 22 138 osob.

V průběhu února bylo nově zaevidováno 54 521 osob. Ve srovnání s minulým měsícem to bylo o 21 190 lidí méně a v porovnání se stejným obdobím minulého roku o 7 365 lidí více.

Na nárůstu nezaměstnanosti se v tomto měsíci opět podíleli především muži, jejichž počet vzrostl o 5,6 tis., počet žen vzrostl pouze o 2,0 tis. V důsledku toho se míra nezaměstnanosti mužů zvýšila o 0,2 p. b. na 8,5 %, zatímco míra nezaměstnanosti žen vzrostla o 0,1 p. b. na 10,2 %. Podíl žen na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání se snížil z lednových 48,0 % na 47,7 %.

Z evidence v únoru odešlo celkem 46 925 uchazečů (ukončená evidence, vyřazení uchazeči). Bylo to o 3 148 osob méně než v předchozím měsíci a o 5 198 osob méně než v únoru 2011. Do zaměstnání z nich ve sledovaném měsíci nastoupilo 30 783 osob, tj. o 1 413 méně než v předchozím měsíci a o 3 822 méně než v únoru minulého roku, 16 142 uchazečů bylo vyřazeno bez umístění.

Meziměsíční nárůst nezaměstnanosti byl zaznamenán v 65 okresech – největší nárůst byl v okresech Ústí nad Labem (o 4,5 %), Benešov (o 4,2 %), Praha-západ a Prachatice (shodně o 3,2 %) a Kutná Hora (3,1 %).

Podporu v nezaměstnanosti pobíralo 139 176 uchazečů o zaměstnání, tj. 25,7 % všech uchazečů vedených v evidenci (leden 2012 – 22,0 %, únor 2011 – 32,2 %).

Ke konci února evidoval ÚP ČR 258 425 žen. Jejich podíl na celkovém počtu uchazečů byl 47,7 %. V evidenci bylo 65 185 osob se zdravotním postižením, což představovalo 12,0 % z celkového počtu nezaměstnaných.

K 29. 2. 2012 bylo evidováno 31 296 absolventů škol všech stupňů vzdělání a mladistvých, jejich počet poklesl ve srovnání s předchozím měsícem o 184 osob a

ve srovnání s únozem 2011 byl nižší o 3 170 osob. Na celkové nezaměstnanosti se podíleli 5,8 % (leden 2012 – 5,9 %, únor 2011 – 6,1 %).

Míra registrované nezaměstnanosti k 29. 2. 2012 dosáhla hodnoty 9,2 % (leden 2012 – 9,1 %, únor 2011 – 9,6 %). Míru nezaměstnanosti vyšší než republikový průměr vykazalo 47 okresů, nejvyšší byla v okresech Jeseník (17,9 %), Bruntál (17,8 %), Most (16,3 %), Znojmo (15,9 %), Hodonín (15,5 %) a Děčín (15,1 %). Nejnižší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána v okresech Praha-východ (3,5 %), hl. m. Praha (4,1 %), Praha-západ (4,2 %) a Mladá Boleslav (5,0 %). Míra registrované nezaměstnanosti mužů vzrostla na 8,5 % a žen na 10,2 %.

Podle posledních dostupných údajů byla míra nezaměstnanosti zpracovávaná EUROSTATEM pro mezinárodní srovnání v lednu v ČR 7,2 %, v EU27 10,6 %. Nižší než v ČR byla v Rakousku (3,7 %), Nizozemsku (5,3 %), Lucembursku (5,4 %), Německu (6,4 %) a na Maltě (6,5 %). Vyšší než průměr EU27 byla na Kypru a v Polsku (shodně 10,7 %), v Maďarsku (11,5 %), Bulharsku (12,5 %), na Slovensku (13,8 %), v Irsku (14,6 %), Portugalsku (15,2 %) a ve Španělsku (23,8 %). Za Estonsko, Řecko, Lotyšsko, Litvu a Velkou Británii údaje nejsou zatím k dispozici (poslední dostupné údaje byly vyšší než míra nezaměstnanosti v ČR).²⁹

6.5. Zahraníční obchod České Republiky

Vývoz vyjadřuje hodnotu zboží odeslaného do zahraničí, které přestoupilo státní hranici za účelem jeho trvalého nebo dočasného ponechání v zahraničí. Celkový vývoz se tak skládá z odeslání do států EU a vývozu do třetích zemí.

Dovoz vyjadřuje hodnotu zboží přijatého ze zahraničí, které přestoupilo státní hranici za účelem jeho trvalého nebo dočasného ponechání v tuzemsku. Celkový dovoz se tak skládá z přijetí ze států EU a dovozu ze třetích zemí.

Statistika zahraničního obchodu je založena na dvou systémech sběru dat: Intrastat sleduje pohyb zboží uvnitř Společenství (přijetí a odeslání zboží z/do států EU) a Extrastat sleduje obchod s nečlenskými státy EU (dovoz a vývoz zboží z/do třetích zemí).

Podle předběžných údajů přeshraniční statistiky se v lednu meziročně v běžných cenách zvýšil vývoz o 11,0 % a dovoz o 6,3 %. Obchodní bilance

---

²⁹Nejnovější ekonomické údaje [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>>.

vykázala rekordně vysoký přebytek 29,6 mld. Kč, který byl ve srovnání se stejným měsícem roku 2011 o 11,7 mld. Kč vyšší.

Podle předběžných údajů přeshraniční statistiky se meziměsíčně po sezónním očištění zvýšil vývoz o 1,8 % a dovoz o 0,2 %. Trend vývoje ukazuje na růst vývozu o 1,9 % a dovozu o 0,9 %.

Meziročně se v běžných cenách zvýšil vývoz o 11,0 % (24,7 mld. Kč) a dovoz o 6,3 % (13,0 mld. Kč). Obrat zahraničního obchodu meziročně stoupl o 8,8 % (37,7 mld. Kč). Vlivem oslabení CZK vůči oběma hlavním měnám vzrostl při přepočtu na eura vývoz o 6,3 % a dovoz o 1,8 %, v dolarovém vyjádření byl vývoz meziročně o 2,7 % vyšší, zatímco dovoz klesl o 1,6 %.

Obchodní bilance vykázala nejvyšší aktivum od vzniku České republiky ve výši 29,6 mld. Kč, které bylo ve srovnání s přebytkem v lednu 2011 o 11,7 mld. Kč vyšší. Kladné saldo meziročně vzrostlo u strojů a dopravních prostředků (o 12,0 mld. Kč), polotovarů a materiálů (o 3,3 mld. Kč) a průmyslového spotřebního zboží (o 0,5 mld. Kč). Deficit se snížil u potravin a živých zvířat (o 0,6 mld. Kč). Prohloubení schodku bylo naopak zaznamenáno u minerálních paliv (o 2,4 mld. Kč) a chemických výrobků (o 0,6 mld. Kč). Přechodem z aktiva do pasiva se zhoršila bilance obchodu se surovinami (o 1,3 mld. Kč) a s nápoji a tabákem (o 0,2 mld. Kč).

Vývoz strojů a dopravních prostředků celkem meziročně vzrostl o 11,0 % (13,8 mld. Kč). Zvýšil se především vývoz silničních vozidel (o 5,3 mld. Kč), výpočetní techniky (o 2,4 mld. Kč) a telekomunikačních zařízení (o 1,6 mld. Kč). Celkový dovoz strojů a dopravních prostředků meziročně stoupl o 2,1 % (1,8 mld. Kč). Zvýšil se dovoz silničních vozidel (o 3,0 mld. Kč) a strojů a zařízení všeobecně užívaných v průmyslu (o 1,8 mld. Kč). Pokles dovozu byl zaznamenán u výpočetní techniky (o 4,7 mld. Kč). Dovoz minerálních paliv meziročně stoupl o 20,4 % (4,7 mld. Kč). Dovoz ropy vzrostl v hodnotovém vyjádření o 29,2 %, v naturálním vyjádření klesl o 4,3 %. Dovoz zemního plynu byl v hodnotovém vyjádření o 15,5 % vyšší, v naturálním vyjádření se snížil o 13,9 %.³⁰

Se státy EU se přebytek obchodní bilance meziročně zvýšil o 7,1 mld. Kč na 68,8 mld. Kč a se státy mimo EU skončila bilance deficitem 39,2 mld. Kč, který byl ve srovnání s lednem 2011 o 4,6 mld. Kč menší. Deficit se snížil v obchodě s Čínou

³⁰Nejnovější ekonomické údaje [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>>.

o 5,7 mld. Kč a Ruskem o 0,2 mld. Kč. Přebytek vzrostl v obchodě s Německem o 4,9 mld. Kč, Francií o 1,2 mld. Kč a Slovenskem o 0,6 mld. Kč. Přechodem z pasiva do aktiva se zlepšila bilance obchodu se Spojenými státy o 1,5 mld. Kč a Tureckem o 1,0 mld. Kč. Schodek se prohloubil v obchodě s Koreou o 2,4 mld. Kč.

ČSÚ zpřesnil data za jednotlivé měsíce roku 2011 na vývozu i dovozu shodně o +3,2 mld. Kč. Podle zpřesněných údajů vzrostl v roce 2011 meziročně vývoz o 13,3 % na 2 869,3 mld. Kč a dovoz o 11,0 % na 2 677,9 mld. Kč. Obchodní bilance skončila přebytkem 191,5 mld. Kč ve srovnání s 121,2 mld. Kč v roce 2010.³¹

6.6. Daňová reforma

Další oblastí, kterou výrazně zasáhla hospodářská krize, je oblast financování municipálního sektoru. Většina měst a obcí je přímo závislá na daňových příjmech. Pokles výroby a s tím související snížení daňových odvodů právnických a fyzických osob, má zásadní vliv na schopnost municipalit plnit předem definované cíle. Původní rozpočty a plány musí být upravovány.

Daňová reforma představuje také značné snížení zdanění práce na úkor zdanění spotřeby, které přinese mnoho pozitivních efektů. Na první pohled nebude tento posun možná patrný, ale ve výsledku pomůže celé ekonomice. Navíc bylo zdanění práce v Česku jedno z nejvyšších ve srovnání se skupinou nejvyspělejších zemí.

Hlavní změny:

Rok 2012

- Zvyšuje se sleva na dítě o 150 korun měsíčně. Všichni, kteří vyživují dítě, si tak budou moci odečíst od zálohy na daň daňové zvýhodnění na dítě ve výši 1 117 korun měsíčně. Celková roční částka daňového zvýhodnění se tedy zvýší o 1 800 korun na 13 404 korun.
- Zvyšuje se daňový bonus. Nyní se tento bonus, který obdrží rodiče s vyššími daňovými odpočty, než je jejich daň, uplatňoval v rozmezí od 100 do 52 200 korun. Strop bonusu bude nově posunut do výše 60 300 korun ročně.

---

³¹Nejnovější ekonomické údaje [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>>.

- Zdaňuje se hazard. Loterijní společnosti již nebudou osvobozeny od daně z příjmů. Zavádí se také speciální odvod, který bude příjmem státního a obecních rozpočtů. Loterijní společnosti už nebudou moci rozhodovat o příjemcích svých odvodů.
- Snížená sazba DPH se zvyšuje z 10 na 14 procent. Základní sazba DPH zůstává zachována ve výši 20 procent.

Rok 2013

- Daň z přidané hodnoty se sjednotí. Bude existovat jedna sazba daně ve výši 17,5 procenta.

V dalších letech

- Základem daně z příjmu se stane hrubá mzda. Sazba daně se sjednotí na 19 procentech. Lidé proto ušetří až stovky korun měsíčně.
- Bude možné odečíst více peněz na dobročinné účely. Fyzické osoby budou moci odečíst 15 procent ze základu daně, právnické osoby 10 procent. Podpoří se tak více dobrovolná solidarita.
- Sjednotí se sazby daně darovací a daně dědické. Sazba darovací daně se stanovuje na 19 procent, sazba dědické daně na 9,5 procenta. Výpočet těchto daní již nebude podléhat složitým tabulkám.
- Odpočet úroků z hypotéky a úvěru ze stavebního spoření se sníží. Nyní bude možné odečíst maximálně 80 tisíc korun ročně. Do tohoto limitu se dostane drtivá většina hypoték.
- Odstraňuje se dvojí zdanění dividend. Podíly na zisku budou osvobozeny od srážkové daně.
- Ruší se některé nesystémové daňové výjimky. Zrušené výjimky budou zaměstnancům kompenzovány slevou na dani z příjmu ve výši 3 000 korun ročně.
- Vznikne jedno inkasní místo (JIM). Zjednoduší se platba daní z příjmů a pojistných díky podávání jednoho formuláře a osobnímu daňovému účtu. Daňové subjekty již nebudou muset komunikovat zvláště s finančními úřady, orgány správy sociálního zabezpečení, zdravotními a úrazovými pojišťovnami.

- Odvody zaměstnanců na zdravotním pojištění se zvyšují o dvě procenta. Zaměstnanci tak budou nově platit pojistné na zdravotní pojištění ve výši 6,5 procenta.
- Odvody zaměstnavatele se snižují o více než 1,6 procenta. Odvody firem za zaměstnance se spojí do jednotného odvodu z úhrnu mezd na veřejná pojištění. Zaměstnavatelům se navíc tyto odvody sníží ze současných 34 procent (25 procent na sociální pojištění a 9 procent na zdravotní pojištění) na 32,4 procent. Tím dojde k podpoře zaměstnanosti, a to zejména u nízkopříjmových skupin.
- OSVČ budou odvádět pojistné stejně jako zaměstnanci, a to v sazbě 6,5 procenta. Podnikatelé a živnostníci ale zároveň budou mít možnost si tuto sazbu zvýšit. Zvýší se tak i jejich následně vyplácené dávky, jako například starobní důchod.

6.7. Státní rozpočet

Státní rozpočet České republiky je plán hospodaření státu. Ústředním orgánem státní správy pro státní rozpočet je ministerstvo financí. Účet státního rozpočtu spravuje Česká národní banka. Přijímání rozpočtu popisuje a upravuje zákon o rozpočtových pravidlech. Státní rozpočet České republiky schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky zákonem, jehož návrh vypracovává ministerstvo financí a schvaluje vláda.

Příjmy státního rozpočtu tvoří daně, sociální pojištění, evropské fondy a další. Výdaje se týkají různých oblastí. Jsou to například dávky sociálního zabezpečení, státní příspěvky, výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti, armádu, zahraniční pomoc, platy zaměstnanců veřejného sektoru a další.

Státní rozpočet na rok 2011 byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zákonem č. 433/2010 Sb., ze dne 15. prosince 2010, který stanovil příjmy ve výši 1 044,0 mld. Kč, výdaje ve výši 1 179,0 mld. Kč a schodek ve výši 135,0 mld. Kč.

V rozpočtu po změnách (k 30. 6. 2011) došlo ke zvýšení celkových příjmů na 1 069,02 mld. Kč a celkových výdajů na 1 204,2 mld. Kč. Navýšení rozpočtu příjmů a výdajů bylo souvztažné (o 13,32 mld. Kč) bez vlivu na schodek a vycházelo ze zmocnění ministra financí podle § 24 odst. 4 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových

pravidlech (prostředky poskytnuté z rozpočtu EU přímo nebo prostřednictvím Národního fondu).³²

Hospodaření státního rozpočtu skončilo na konci srpna 2011 schodkem ve výši 87,3 mld. Kč (64,6 % rozpočtu), což je proti stejnému období roku 2010 výsledek horší o 8,6 mld. Kč.

Dosažené celkové příjmy byly meziročně nižší o 3,8 mld. Kč, tj. o 0,6 %. Rozpočet po změnách však počítá s růstem o 6,9 % proti skutečnosti 2010.

Celkové výdaje byly meziročně o 4,8 mld. Kč vyšší, tj. o 0,7 %. Proti skutečnosti 2010 předpokládá letošní rozpočet po změnách nárůst o 4,1 %.

Příjmy státního rozpočtu předpokládá návrh ve výši 1 084 miliard korun, výdaje by měly dosáhnout 1 189 miliard. Schodek státního rozpočtu pro příští rok má být podle návrhu 105 miliard korun. Deficit veřejných rozpočtů bude v příštím roce činit 3,5 procenta hrubého domácího produktu.

Plánovaný schodek je o třicet miliard nižší než deficit veřejných financí, se kterým stát hospodaří v letošním roce. Střednědobý výdajový rámec státního rozpočtu, který letos svým usnesením schválila Poslanecká sněmovna, tak zůstane dodržen.

„Je to vládní návrh, za tím si vláda musí stát a neexistuje, aby se některý ministr nebo někteří ministři koaliční strany od toho rozpočtu odtáhli. Je to zásadní zákon, je to zákon roku, je to víc než jednotlivý, byť třeba důležitý reformní krok,“ řekl premiér Petr Nečas s tím, že si nedovede představit, že by tento zákon ministři nepodpořili.

Ministerstvo financí vycházelo při tvorbě dokumentu z návrhů rozpočtů kapitol státního rozpočtu, které rezortu správci kapitol předkládali do 10. srpna tohoto roku. Zároveň tvůrci materiálu zapracovali i následná jednání s představiteli kapitol.

Součástí předkládaného materiálu je i rozpočtová dokumentace včetně návrhu střednědobých výdajových rámců a návrh střednědobého výhledu státního rozpočtu na roky 2013 až 2014.

---

³²Nejnovější ekonomické údaje [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>>.

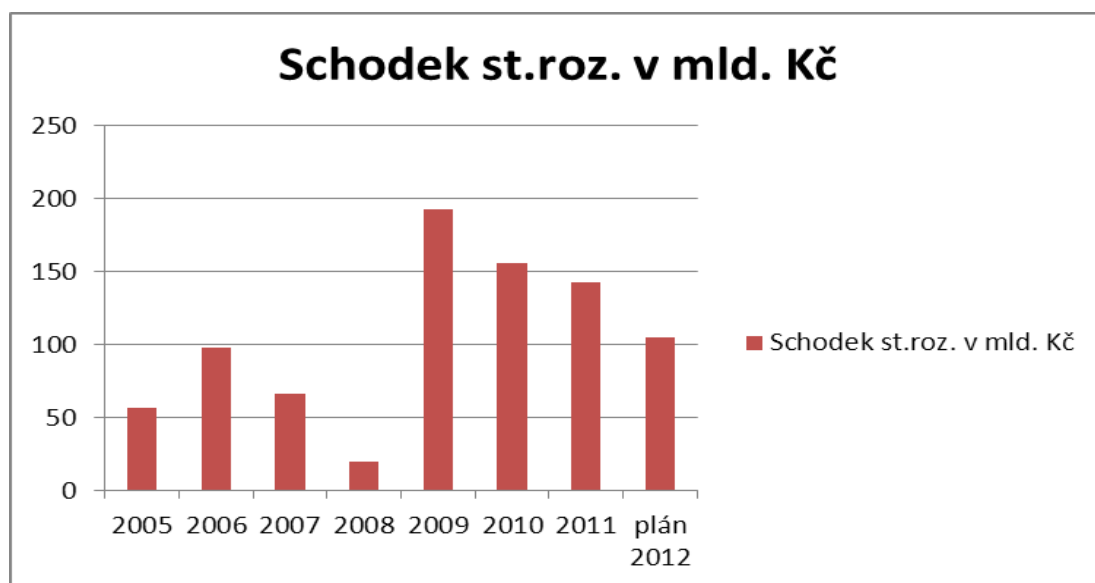
Vedle základních parametrů rozpočtu schválených vládním kabinetem na konci července obsahuje návrh nárůst na příjmové i výdajové stránce ve výši sto miliard korun. Důvodem je především zapojení dalších příjmů z Evropské unie či Finančního mechanismu Evropského hospodářského prostoru.

Ministerstvo financí předpokládá, že návrh státního rozpočtu bude ještě upraven podle výsledků jednání vlády, a to včetně doladění vnitřní konzistence, vazeb a metodické správnosti rozpočtů kapitol a dalších příloh rozpočtové dokumentace.³³

Tab. č. 6: Schodek státního rozpočtu

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	plán 2012
Schodek st.roz. v mld. Kč	56,3	97,6	66,4	19,4	192,4	156	142,8	105

Graf č. 5: Schodek státního rozpočtu

³³Nejnovější ekonomické údaje [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>>.

7. AKTUÁLNÍ SITUACE V EVROPĚ

Situace v Evropě je velmi vážná. O tom hovoří i jednání, která jsou v eurozóně maximálně vyhrocena. Řecko se postaralo o pořádný problém, který dopadá na celou Evropu. Východisko z této situace je zatím v nedohlednu.

Mimořádný summit byl pro euro velmi pozitivní. Trhy reagovaly růstem. Na summitu se hodně mluvilo o posílení záchranného fondu eurozóny EFSF. Podle posledních informací by se mělo využít pákového efektu. Z úvěrové kapacity ve výši 440 miliard eur by se stal jeden bilion eur. Tato suma by měla zachránit Řecko, případně pomoci i jiným státům. Tento krok uklidnil aktuální situaci. Investoři uvěřili politikům a krátkodobě stabilizovali trhy. Ovšem je nutné zdůraznit, že tento závěr nebude stačit dlouho. Pokud se v krátké době nic nestane, trhy opět propadnou nejistotě.³⁴

Pomoci eurozóně chce i Čína, která s eurozónou hodně obchoduje. Čína by ráda pomohla, ale chce mít jistotu, že její finance k něčemu budou. Bohužel zatím si tím není jistá. Čína by do záchranného fondu mohla přispět až 100 miliard eur. Je nutné si uvědomit, že tato nejlidnatější země má rezervy v zahraničních měnách ve výši zhruba 3 200 miliard dolarů. Z toho asi jedna čtvrtina je v eurech. Spojení tohoto faktu s mezinárodním obchodem dává Číně povinnost eurozóně pomoci. Rozkvět eurozóny je i v jejím zájmu.

Jediným řešením z této situace je vymazání dluhu Řecka. Mělo by se jednat až o 60 procent. Eurozóna se obává, že i ostatní státy budou chtít dluh umazat, a proto se k tomuto kroku zatím neodhodlala. Avšak jiné řešení zatím neexistuje.

Dobrou zprávou je ekonomické posílení Německa, které je nyní kvůli účetní chybě bohatší o 55 miliard eur. Ovšem i ekonomika Německa je zatím velmi silná a s celou situací se vypořádává velmi dobře. Ale když se podíváme do hloubky, tak uvidíme zásahy státu. Vysvětlení je jediné, Německo těží z bohatství a schopnější vlády.

Situace v eurozóně je krátkodobě uklidněna. To je rozhodně dobrá zpráva pro investory i firmy. Je otázkou, jak dlouho to vydrží. Mnoho analytiků si myslí, že euro silně oslabí. Mohla by se o to zasloužit i Amerika, která se snaží zlepšit svoji

---

³⁴HELÍSEK, Mojmir. *Vstup ČR do eurozóny, ERM II a kurzové konvergenční kritérium*, Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2007. 174 s. ISBN 978-80-7380-182-3

ekonomiku. Je velmi pravděpodobné, že se jí to podaří a euro opět spadne. Na řadě budou další summity a sliby. Tento cyklus bude pokračovat až do místa, kdy investoři slibům politiků neuvěří a ekonomika se nestabilizuje. Po tomto bodě bude nutný radikální zásah. Na euro i na eurozónu bychom v současné době neměli sázet, budoucnost eura je více než vratká.³⁵

7.1. Situace krizí zasažených států v Eurozóně

Eurozóna, oficiálně nazývaná euro oblast, je území Evropské unie, na kterém se užívá společná evropská měna euro. Jejími členy jsou tedy státy, jež vstoupily do třetí fáze Evropské měnové unie (EMU) a tím euro na svém území zavedly.

Členy eurozóny je 17 zemí Evropské unie: Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

Životnost eurozóny je tak jednoznačně limitována ochotou fiskálně disciplinovanějších zemí přímo a nepřímo financovat země fiskálně nedisciplinované a předlužené. Přímé financování probíhá přes nejrůznější „záchranné“ balíčky. Nepřímo financuje a předlužené země drží nad vodou Evropská centrální banka, která svými nákupy srazila úrokové sazby např. z italských vládních dluhopisů. Přestože to nemusí být patrné na první pohled, tento nepřímý zdroj financování může mít pro eurozónu v budoucnosti výrazné následky. Bezprecedentní intervence ECB na trhu se státními dluhopisy asi jen stěží zůstanou bez důsledků, neboť jsou zdrojem velkého objemu peněz nalitých do eurozóny, a tudíž potenciálně inflačních tlaků. Nakolik se ECB tímto jednáním zpronevěřuje svému cíli v podobě stability cenové hladiny, je otázkou.

Eurozóna je heterogenním seskupením zemí, které jsou na různé ekonomické úrovni a navíc, možná právě proto, jen velmi těžko hledají společný názor. Seskupením, které je možná až příliš heterogenní než aby mohlo fungovat jako jednotná měnová unie se stabilní měnou. Současná krize je jenom důkazem toho, že společná měna jednoduše není pro všechny. Členství v měnové unii klade na země nezanedbatelné požadavky, mezi které fiskální disciplinovanost rozhodně patří. Každá členská země měnové unie si navíc musí být vědoma toho, že její interní

---

³⁵LACINA, Lubor. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství měnové unii*. Vyd. 1. Praha: C.H.Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5

problémy mohou mít negativní dopad na celou eurozónu. Země, které nejsou schopny toto akceptovat, by v eurozóně jednoduše neměly být.³⁶

Užší měnová unie?

Pokud chtějí členské země udržet eurozónu v její stávající podobě, bude to za cenu nemalých finančních transferů napříč unií. Z dlouhodobého hlediska by se však jako udržitelná jevila spíše užší měnová unie, která by byla složena z opravdu vyspělejších a ekonomicky podobnějších zemí.³⁷

7.2. Řecká krize

Řekové mají za sebou velmi složité období, před sebou ještě složitější. Jejich moderní dějiny se neskládají prakticky z ničeho jiného než z éry válek, občanských válek, diktatur, okupací a stávek. Moderní řecké ekonomické dějiny jsou pak sledem po sobě jdoucích vln inflace a měnové devalvace. Takto se to zde střídá pořád dokola. Patrně není v moci žádného pozemšťana uvedený cyklus zastavit, případně do něj přidat nějakou další stabilnější etapu. Každý, kdo se o něco podobného pokusí, ten se na horké řecké půdě ošklivě popálí.

Několik chviliek ekonomické stability bychom v moderní řecké historii možná přece jen našli, je jich ale skutečně pomálu. Jedna taková nastala krátce poté, co se Řekům podařilo díky kreativnímu účetnictví propašovat svou zemi do Eurozóny (2001).

Obyvatelé Balkánského poloostrova této nevídané stability okamžitě využili, samozřejmě typickým řeckým způsobem. Nízké evropské úrokové sazby zneužili k předlužení v zahraničí, úspory francouzských a německých střadatelů "investované" do řeckých dluhopisů projedli (pěstují se tu výborné olivy) a propili (řecká vína patří k nejlepším na světě), státní sektor jim díky přílivu eur z Evropské centrální banky neúnosně nabobtnal, a aby tomu nebylo málo, celou érou ekonomické stability se prostávkovali až na pokraj ekonomického kolapsu.³⁸

---

³⁶LACINA, Lubor. Měnová integrace : náklady a přínosy členství měnové unii. Vyd. 1. Praha : C.H.Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5

³⁷JANÁČKOVÁ, Stanislava (2010). *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Vydání první. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 99 s. ISBN 978-80-86547-95-4.

³⁸JANÁČKOVÁ, Stanislava (2010). *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Vydání první. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 99 s. ISBN 978-80-86547-95-4.

Až do roku 2010 Řekům jejich velkolepá hostina na cizí účet procházela. Tamní politici zastupující prakticky celé řecké politické spektrum od politického středu (Nová demokracie), přes levici (PASOK), radikální levici (Koalice radikální levice) až po komunisty (Komunistická strana Řecka), se do poslední chvíle předháněli v tom, kdo nejlépe uvede do praxe pět nejbláznivějších socialistických ekonomických teorií:

1. Státní dluhy se neplatí.
2. Spotřeba na dluh je motorem ekonomického růstu.
3. Útraty na dluh jsou investicí, na které stát v budoucnu vydělá. Z vyššího HDP splatíme úvěr, úroky z úvěru a ještě nám zbude dost peněz na další útraty.
4. Vysoká minimální mzda zvýší kupní sílu chudých obyvatel.
5. Stát je dobrý zaměstnavatel. Čím mohutnější byrokracii má, tím je silnější.

S ideou výstavby silného sociálního státu v souladu s výše uvedenými teoriemi začali Řekové experimentovat sice již v 80. letech, teprve až s příchodem finanční stability zajištěné eurem se jim však podařilo dotáhnout svůj experiment k dokonalosti. Platy státních zaměstnanců v éře stability a "prosperity" převyšovaly mzdy v soukromé sféře o 30 až 50 %, přičemž státní zaměstnanci postupovali platovými tabulkami automaticky – každé dva roky o jeden stupeň směrem vzhůru, stupňů bylo přitom v platovém žebříčku tolik, že jim stačily až do odchodu do penze.³⁹

Do penze se v roce 2010 v Řecku odcházelo v 58/61 letech (58 let = zákonem stanovená minimální hranice pro odchod do penze, 61 let = průměrný věk odchodu průměrného Řeka do penze), její průměrná výše se pohybovala kolem 750 euro (~ 18 500 Kč). Průměr je ale v případě Řecka velmi ošemetnou záležitostí, protože tu vedle sebe koexistují dva velmi odlišné světy. Prvním světem je „bohatší“ a zároveň dluhy živený státní sektor, druhým chudším soukromá sféra. Zatímco průměrnou penzi bývalých zaměstnanců státního sektoru bychom v roce 2010 našli někde mezi 800 až 1 000 euro (20 000 až 25 000 Kč), v soukromé sféře mezi 600 až 700

---

³⁹JANÁČKOVÁ, Stanislava (2010). *Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Vydání první. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 99 s. ISBN 978-80-86547-95-4.

euro (15 000 až 17 500 Kč). Informace o průměrné řecké penzi ve výši 1 600 euro (40 000 Kč) měsíčně jsou mýtem.

Protože je ale Řecko již tradičně rájem prapodivných byrokratických výjimek, dalo se zde za určitých podmínek dostat do penze již v 50 až 55 letech. První možností byly odchody do štědrých předčasných důchodů, druhou několikaletý „pobyt“ na seznamu 580 nebezpečných pracovních pozic. Seznam nebezpečných pracovních pozic využívalo k předčasnému odchodu do penze přibližně 15 % Řeků - horníci (fyzická námaha, prašné prostředí), kadeřnice a kadeřníci (chemikálie), moderátoři (bakterie), muzikanti dechové hudby (žaludeční a plicní problémy). Další možností, jak se dostat do předčasné penze, bylo nechat se dobrovolně (s několikaletým odstupným) propustit prakticky z jakéhokoliv státního sektoru trpícího přezaměstnaností.

Každý řecký státní zaměstnanec, který vykazoval alespoň minimální pracovní aktivitu, získával na přilepšenou 13. a 14. plat, u zaměstnanců parlamentu nebyly výjimkou 15. a 16. platy. Nespolehlivého státního zaměstnance bylo obtížné propustit, pokud se to podařilo, vzal si s sebou na cestu při velkém počtu odpracovaných let klidně i 60, 72, 84 měsíčních platů. Zaměstnanci státních dopravních podniků získávali cestování zdarma, zaměstnanci energetických podniků slevy na elektřinu, část z nich elektřinu zcela zdarma.

S příchodem roku 2009 nastal zlom. Řecké vládě se vlivem krátkodobého globálního ekonomického ochlazení a následného propadu daňových příjmů začala situace vymykat z rukou. Přebujelý a předlužený státní sektor nedokázal na prudký propad daňových příjmů reagovat rychlou a zároveň radikální odtučňovací kúrou, řecký státní rozpočet se v důsledku toho propadl do obřích schodků (2007 -> schodek 6,4 % HDP, 2008 -> schodek 9,8 % HDP, 2009 -> schodek 15,4 % HDP, 2010 -> schodek 10,5 % HDP).

Prudkým tempem narůstal i řecký státní dluh. Ze 111 % HDP v roce 2008, na 127 % HDP v roce 2009 a 143 % HDP v roce 2010.

Zahraniční i řečtí „investoři“ si teprve teď uvědomili, v jakém je Řecko průšvih, houfně se proto začali zbavovat jeho dluhopisů. Úroky, za které si Řecko půjčovalo peníze na trhu, okamžitě poté vylétly do astronomických výšin.

Na jaře roku 2010 překročily roční výnosy (úroky) z 10letých řeckých státních dluhopisů magickou hranici 10 %, v dubnu 2011 se vyšplhaly nad 15 %.

Země se během chvíle dostala mezi dva mlýnské kameny. Chyběly jí nejen peníze na financování přebujelého sociálního systému, ale zároveň peníze na splácení rychle rostoucích úroků z dluhů vytvořených v předchozích 30 letech.⁴⁰

---

⁴⁰JANÁČKOVÁ, Stanislava (2010). *Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Vydání první. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 99 s. ISBN 978-80-86547-95-4.

8. FINANČNÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE OVLIVNĚNÁ SVĚTOVOU KRIZÍ

V současné době nás provází finanční krize, která má původ v USA. Bezprostřední příčinou této krize bylo prasknutí tzv. hypoteční bubliny v roce 2008. V září tohoto roku zaznamenaly světové burzy obrovský propad. Pražská burza klesla nejvíce za poslední dva roky. Americká burza klesla nejnižší od 11. září 2001. 25. září došlo v USA k největšímu bankrotu v jejich dějinách – zkrachovala největší americká spořitelna Washington Mutual. Netrvalo dlouho a na konci září roku 2008 dorazila krize do Evropy.

Česká republika byla zasažena finanční světovou krizí v delším časovém horizontu, než ostatní země. Přesto ji finanční krize citelně zasáhla.

České banky jsou většinou pobočkami velkých zahraničních bank, které je ovlivňují svou obchodní politikou. České banky pro ně generují zisk především v retailovém bankovníctví, správa cenných papírů je na jejich větších zahraničních matekách.

Český finanční sektor byl na začátku krize silný, české banky měly dostatek finančních zdrojů z vkladů cizích vkladatelů. V roce 2008 měla Česká republika nejvyšší poměr klientských vkladů k úvěrům v celé EU.

Český bankovní sektor je známý tím, že drží stálý model svého podnikání, který se vyznačuje nízkým podílem rizikových úvěrů. Český bankovní sektor se poučil z krize ve druhé polovině 90. let, po které v české republice proběhla sanace českých bank pomocí České konsolidační agentury, která přišla Českou republiku zhruba na 6,7 % HDP. Velmi pomohl českému finančnímu sektoru růst HDP v letech 2000-2008.

8.1. Poskytování úvěrů v České republice

Ze zprávy z roku 2009, kterou vydala ČNB, byla popsána tři hlavní rizika:

1. Pokračování finanční krize.
2. Pomalý reálný ekonomický vývoj v západních ekonomikách.
3. Pokračující vysoká míra nejistoty pro finanční instituce, veřejný sektor, podnikatelské subjekty a domácnosti.

Tato rizika potvrzuje vývoj ve finančním sektoru v České republice, přičemž pro bankovní sektor je největší výzvou nárůst úvěrového rizika a to jak v podnikatelském sektoru, tak v sektoru hypotéčním. Míra nejistoty se stává hrozbou pro všechny segmenty finančního trhu a promítne se v následujícím roce 2010. Podíl úvěrů, které nejsou spláceny je v současné době největší problém všech bankovních sektorů, včetně toho českého. Rostoucí nezaměstnanost a nízký růst HDP tento problém neustále prodlužuje. V říjnu roku 2009 byl podíl těchto nesplácených úvěrů 5,5 % na celkových úvěrech.

V roce 2009 docházelo ke zvýšení záporného dynamického vývoje u nově poskytnutých úvěrů nefinančním podnikům a domácnostem, tento trend se láme v polovině roku 2009 a ke konci roku již roste přibližně 2 %. Tento růst zapříčinila změna trendu u nově poskytovaných úvěrů domácnostem. Nově poskytované úvěry stále ukazují záporné přírůstky. Toto vychází z poklesu po úvěrech nefinančních podniků a z přísnějšího nastavení podmínek poskytování úvěrů českých bank.⁴¹

---

⁴¹KOHOUT, Pavel (2009). *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.

ZÁVĚR

Lidé zaměňují příčiny a následky velice často. Za příčiny finanční krize se označují špatné úvěry a finanční spekulace. Obojí jsou však spíše důsledky, které indikují celkový špatný stav ekonomiky a společnosti. K vyřešení krize je však nutné nejprve pochopit její skutečné příčiny. Mám však pocit, že je nikdo nechce vidět.

Národní ekonomika jednoho státu produkuje zdroje, produkty a služby které se v zemi spotřebovávají. Kdysi bývaly země soběstačné, vše co se vyprodukovalo, bylo použito v té stejné zemi. Něco se spotřebovalo a něco se odložilo pro budoucnost. Schopnost vyprodukovat více než se spotřebuje je zcela klíčová. Krásně je to vidět při srovnávání jednotlivých zemí. V Evropě vyrostlo ve středověku mnoho hradů a zámků, kamenných měst, komunikací a mostů apod. Evropa tehdy dokázala akumulovat zdroje a mnohdy z toho těžíme dodnes.

V Africe vždy všechny vytvořené zdroje spotřebovali, a proto tam nevzniklo nic. Zvýšit produktivitu dokázali až kolonisté, kteří sebou přinesli know-how a chuť akumulovat (tahle strategie je africkým národům zcela cizí). Tehdy tam také vznikly silnice a železnice. Zatímco se v Evropě stavěly kamenné domy, v Rusku se stavělo ze dřeva, bylo to levnější, ale tato akumulace měla také kratší životnost.

Obrovská akumulace probíhala po dvě století v USA. Kolonisté tam dokázali vystavět obrovská města a mohutnou infrastrukturu. V důsledku toho se staly USA nejefektivnějším výrobcem na světě. S postupnou globalizací, která začala již dávno, vzrostla mezinárodní směna. Národní ekonomiky vyvážejí produkty, které umějí efektivně vyprodukovat. Naopak dovážejí produkty, které efektivně vyprodukuje někdo jiný. Rozdíly v efektivitě produkce mají různé příčiny. V zemědělství jsou to klimatické a půdní podmínky, v průmyslu je to kvalifikovaná pracovní síla a náklady na její pořízení. Samostatným a svébytným faktorem je dostupnost a vlastnictví zdrojů.⁴²

Ekonomika USA se v polovině minulého století stala hlavním světovým výrobcem téměř všeho. V USA jsou dobré klimatické podmínky pro zemědělství a byl dostatek kvalifikovaných pracovníků, který s imigrací levně rostl. Kvalifikaci přichozích imigrantů zainvestovaly jiné státy. Náklady na pracovní sílu nebyly příliš

---

⁴²KOHOOUT, Pavel (2009). *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.

vysoké. Tehdy bylo mnohem menší zdanění pracovní síly, nebyly povinné odvody do solidárních zdravotních systémů. Zdanění bylo nižší celkově. Téměř celý svět se stal na výrobcích z USA závislý. Tato závislost trvala tak dlouho, dokud někdo nedokázal příslušný produkt vyrobit levněji a ve stejné kvalitě jinde. USA proto neuvěřitelně zbohatly a staly se světovým hegemonem. Americký dolar byl klíčovou měnou, za kterou se dalo s jistotou cokoliv nakoupit. V USA se hromadily finanční rezervy a banky i stát byly hlavním světovým věřitelem.

Situace se však postupně změnila. V USA začaly růst náklady na správu zvyšujícího se komfortu státní správy. Byly rozvíjeny státní zdravotní a sociální programy. Začala být rozvíjena nákladná doktrína vývozu demokracie. Zvítězila ideologie nad pragmatismem. Důsledkem bylo zdražení pracovní síly v USA. Podnikatelé však museli dále produkovat zisky i přes rostoucí zdanění (většinou skryté formy). Přenášeli tedy postupně výrobu do jiných zemí. Skutečný boom přesunů výrob nastal v okamžiku, kdy v Číně rozšířili model britské kolonie Hong-Kong do dalších rozsáhlých oblastí.

V USA začal růst podíl služeb na HDP. Služby jsou úžasně flexibilní a jejich trh lze rozšiřovat. Nevýhodou však je, že se obtížně vyvážejí a v případě nouze se lze bez většiny služeb snadno obejít. Trh služeb se tak může doslova vypařit. Obchodní bilance USA se zhruba před třiceti lety dostala do mínusu. Od té doby se dovoz do USA prudce zvětšuje a záporný schodek obchodní bilance rapidně roste. Jeho růstu nezabránila ani devalvace dolaru (v r. 2000 byl USD za 41 Kč, teď je za 16 Kč).

Celková spotřeba v USA však nijak výrazně neklesá. Lidé měli pořád stejnou životní úroveň. Když se někdo dostal do nouze, stát mu pomohl. Když někdo nedokázal vychovávat děti, stát se o ně postaral. Klesla i produktivita práce u strojů i v kancelářích, mzdy však zůstaly stejné. Americká vláda utratila spousty peněz za nerentabilní vojenské operace. Životní úroveň však rostla stále. Když si lidé nevydělali na auto či dům, tak si prostě půjčili. Když si firmy nevydělaly na investice tak si půjčili. Když si stát nedokázal opatřit zdroje výběrem daní, půjčil si. Placení úroků se pro všechny stalo další zátěží a prodražilo výrobu i život.

Skutečnou příčinou krize tedy nejsou špatné úvěry, ale skutečnost, že si Američané žijí už několik let nad poměry. Žijí na dluh, zadlužovat se však není možné donekonečna. Zadlužení navíc způsobilo, že se věřiteli staly nové zahraniční subjekty. Tyto subjekty mají přebytky USD a hledají způsob jak, za ně něco pořídit.

Nežijí však v USA a nespotřebovávají tam. Věřitelé nakupovali nemovitosti a firmy a zvýšili tím ceny obojího na nereálnou hodnotu. Zakoupené „zboží“ začali pronajímat Američanům. V tom však museli ceny přizpůsobit příjmům Američanů. Z globálního pohledu Američanům klesly příjmy více než na polovinu, i když v dolarovém vyjádření vzrostly. Když začal být v masovém měřítku výhodnější pronájem než nákup majetku, propukla tzv. hypotéční krize.

Hypotéční a na ni navazující finanční krize jsou však jen důsledkem toho, že reálné hodnoty jsou nereálně ohodnoceny. A s nereálně ohodnoceným zbožím nemá smysl obchodovat. Vládní zásahy jsou zcela zcestné, neboť problém neřeší, ale přenášejí ho na americký dolar. Americký dolar postupně přestává vyjadřovat reálnou hodnotu, ale po transferu dluhů na dluhy státní se ocitne zcela mimo realitu. Důsledek bude stejný jako u nemovitostí a akcií – stane se neprodejným. Zcela zcestné je ukájet se procentním růstem HDP. Je to jen číslo, které je v rozporu s realitou. Jestliže roste dovoz, klesá vývoz a rostou dluhy, lze hovořit pouze o růstu spotřeby, nebo poklesu výkonu reálné ekonomiky.⁴³

Ekonomická krize není žádnou anomálií, je prostým návratem k normálu. Současné vlády se však snaží návratu k normálnímu stavu zabránit. Je to vcelku logické, neboť návrat k normálu je zcela v rozporu s prosazovanými ideologickými vizemi. V transparentním a reálně oceněném systému, vyjde celkem jasně najevo, že ekonomiky zatížené státem vybudovanými sociálními a jinými nadbytečnými systémy nemohou konkurovat pragmatickým ekonomikám, které stát nezatěžují náklady na prosazování politické doktríny.

Američané a ani my však nejsme ve světě sami. Kdysi jsme kupovali jeansy, které šili v San Franciscu, dnes už se všechny jeansy šijí v Číně nebo jinde. Američané dovážejí více, než spotřebovávají. Zatím platili dlužním úpisem. Teď však už o jejich dlužní úpisy přestává být zájem. Nastává totiž vážná pochybnost, zda budou mít své dluhy čím splatit. Skutečnou příčinou krize je rozpor mezi spotřebou a vytvářením zdrojů. Krizi nelze vyřešit účetními operacemi. Jedinou cestou z krize je začít spotřebovávat méně než se vyprodukuje. Ostatně tento recept zná každý krizový manažer, který zachránil firmu před krachem. Tímto zcela jednoduchým

---

⁴³MEZŘICKÝ, Václav (2011). *Perspektivy globalizace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 232

a logickým úsudkem se řídí všechny rodiny, ve kterých se dědí a rozmnožuje majetek po generace.⁴⁴

---

⁴⁴ŠVIHLÍKOVÁ, Ivana (2010). *Globalizace a krize: souvislosti a scénáře*. První vydání. Všeň: Grimmus, 2010. 291 s. ISBN 978-80-87461-01-3.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. *Všeobecná encyklopedie Universum*. 5. svazek, s. 200, 1.vyd.: Odeon, 3135 s., Praha: 2002, ISBN 80-207-1113-9
2. DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 stran. s. 169. ISBN 978-80-7400-075-1.
3. BYSTRICKÝ, J., *Média, komunikace a kultura*: Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 94 s., ISBN 978-80-7380-117-5
4. KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií*: Praha: Portál, 2010, 312 s., ISBN 978-80-7367-698-8
5. KOHOUTEK, R., *Sociální psychologie*: Brno: Institut mezioborových studií, 2004, 215 s.
6. MCQUAIL, D, *Úvod do teorie masové komunikace*: Praha: Portál, 1999
7. MAYER, A. *Spekulanti a finanční katastrofy*. Přel. M. Bruncvík. 1. vyd. Praha: Transal Books, 1995, ISBN 8090095420, 184 s.
8. MAUROIS, A. *Dějiny Anglie*. Přel. J. Novotný. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1993, s. 385-388., ISBN 80-206-0620-3
9. KRUGMAN, Paul R. *Návrat ekonomické krize*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad 2009. 168 stran. s. 56-58. ISBN 978-80-7021-984-3
10. ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 391 stran. s. 248. ISBN 978-80-7380-035-2.
11. HELÍSEK, Mojmír. *Vstup ČR do eurozóny, ERM II a kurzové konvergenční kritérium*, Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. 2007. 174 s. ISBN 978-80-7380-182-3
12. LACINA, Lubor. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství měnové unii*. Vyd. 1. Praha : C.H.Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5

13. JANÁČKOVÁ, Stanislava (2010). *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa.*
14. Vydání první. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. 99 s. ISBN 978-80-86547-95-4.
15. KOHOUT, Pavel (2009). *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude*
16. *dál.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.
17. MEZŘICKÝ, Václav (2011). *Perspektivy globalizace.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 232
18. ŠVIHLÍKOVÁ, Ivana (2010). *Globalizace a krize: souvislosti a scénáře.* První vydání. Všeň : Grimmus, 2010. 291 s. ISBN 978-80-87461-01-3

Elektronické zdroje:

1. Velká hospodářská krize v USA 1929[online]. 2012, poslední revize 3.4.2012, dostupné na cs.wikipedia.org/wiki/Velká_hospodářská_krize
2. Krach na newyorské burze 1929 [online]. 2012, poslední revize 18.2.2012, dostupné na cs.wikipedia.org/wiki/Krach_na_newyorské_burze
3. MUSÍLEK, Petr. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech.* Praha, 2004. [online].[cit. 2011-01-10]. Dostupné na <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf>
4. INTERNATIONAL MONETARY FUND. *Financial Crises: Causes and Indicators.* World Economic Outlook, 1998. s. 75. *imf.org* [online]. [cit. 2011-01-11]. Dostupné na [www<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo0598/pdf/0598ch4.pdf>](http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo0598/pdf/0598ch4.pdf)
5. JAKLÍN, Jiří. *Recese a deflace v Japonsku.* 2004. *Euroekonom.cz* [online]. [cit. 2011-01-22]. Dostupné na WWW:<www.euroekonom.cz/analyzy/japonsko.doc>

6. FELIPE, J. *World Financial Crisis* [online]. 2009 [cit. 30.10.2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:2007-2009_World_Financial_Crisis.svg>
7. *Nejnovější ekonomické údaje* [online]. Praha : ČSÚ, 2012. poslední revize 16.4.2012. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>>.

SEZNAM TABULEK

- Tab. č. 1: Obchodní bilance ČR
- Tab. č. 2: Hrubý domácí produkt
- Tab. č. 3: Míra inflace měsíc/rok
- Tab. č. 4: Míra inflace roční přehled
- Tab. č. 5: Míra nezaměstnanosti
- Tab. č. 6: Schodek státního rozpočtu

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1: Obchodní bilance ČR
- Graf č. 2: Hrubý domácí produkt
- Graf č. 3: Míra inflace
- Graf č. 4: Míra nezaměstnanosti
- Graf č. 5: Schodek státního rozpočtu

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1: Dopady celosvětové hospodářské krize

SEZNAM ZKRATEK

- ČNB Česká národní banka
- ČSÚ Český statistický úřad
- ČR Česká republika
- DPH Daň z přidané hodnoty
- ERM II. Evropských mechanismus evropských směnných kurzů
- FED Americká centrální banka
- HDP Hrubý domácí produkt
- ILO Mezinárodní organizace práce
- OSN Organizace spojených národů
- USA Spojené státy americké
- USD Americký dolar – měna
- HPH Hrubá přidaná hodnota